

Danish University Colleges

Nabosprogsdidaktik i læreruddannelsen. Et netbaseret sprog- og kultursamarbejde.

Mundbjerg, Torben; Brink, Eva Theilgaard; Rasmussen, Marie Dahl; Steffensen, Tom

Publication date:
2022

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (APA):

Mundbjerg, T., Brink, E. T., Rasmussen, M. D., & Steffensen, T. (2022). *Nabosprogsdidaktik i læreruddannelsen. Et netbaseret sprog- og kultursamarbejde.*

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Nabosprogsdidaktik i læreruddannelsen. Et netbaseret sprog- og kultursamarbejde.

Afrapportering af pilotprojekt 2021.

Torben Mundbjerg, Eva Theilgaard Brink, Marie Dahl Rasmussen
og Tom Steffensen (Nordisk netværk for nabosprogsdidaktik)

Rapporten er udarbejdet med støtte fra:

Indhold

Resume	3
Baggrund og formål.....	3
Præsentation af projektet – indhold og faser	4
Evaluering af konceptet – metodisk tilgang	7
Resultater af evalueringen	8
De studerendes læringsforudsætninger og forventninger	8
De studerendes udvikling af nabosprogsforståelse	10
De studerendes udvikling af nabosprogsdidaktisk kompetence	14
Undervisernes oplevelser og refleksioner i forbindelse med afprøvningen	17
Opsamling og anbefalinger	17

Resume

Denne rapport fremlægger resultaterne af et projekt, der har haft det overordnede mål at udvikle, afprøve og evaluere et didaktisk koncept for nabosprogundervisningen i de nordiske læreruddannelser. Projektet har fået støtte af Nordisk Ministerråd og blev gennemført med omdrejningspunkt i et tværnordisk studieforløb på læreruddannelserne i København, Oslo og Stockholm. Studieforløbet, der havde som mål, at de studerende skulle udvikle nabosprogs- og kulturforståelse samt viden om nabosprogsdidaktik, blev evalueret ved hjælp af kvantitative og kvalitative evalueringsmetoder. Evalueringen viser, at lærerstuderende udvikler deres interesse for nabosprog, hvis undervisningen baseres på kommunikative aktiviteter, hvor de studerende får mulighed for at afprøve og eksperimentere med deres nabosprogskompetence. Især kan virtuelt nabosprogs møde mellem danske, norske og svenske lærerstuderende give dem positive oplevelser af, at nabosprogs kommunikation reelt kan lykkes, hvilket styrker deres nordiske sprog- og kulturforståelse samt giver dem viden om, hvordan nabosprog kan integreres i arbejdet med sprog-, litteratur- og kulturforståelse i dansk-, norsk- og svenskfaget. Evalueringen peger på, at direkte undervisning i lytte-, læse- og udtalestrategier samt simple kommunikationsstrategier etablerer gode forudsætninger for udvikling af en funktionel nabosprogsforståelse, blandt andet i forbindelse med autentisk nabosprogs kommunikation. Med udgangspunkt i deres erfaringer tilkendegiver de studerende, at de har tilegnet sig nabosprogsdidaktisk kompetence. Projektet viser imidlertid også, at både undervisernes og de studerendes forberedelse har afgørende betydning for de virtuelle møders kvalitet. Den forberedende fase lykkes bedst, hvis den etablerer et formål med den virtuelle kommunikation og giver de studerende færdigheder i at bruge kommunikative strategier som at tale langsomt og tydeligt, gentage, stille opklarende spørgsmål og kombinere tilgængelige udtryksformer. På baggrund af rapportens konklusioner kan følgende anbefales:

1. **Virtuelle nabosprogs møder** rummer store potentialer for udvikling af nabosprogsforståelse og i forbindelse med undervisningen i sprog og litteratur i fagene dansk, norsk og svensk.
2. **Forudgående forberedelse er afgørende** for kvaliteten af virtuelle nabosprogs møder, herunder passende fysiske rammer og en realistisk rammesætning af selve mødet. Desuden at indholdet er fagligt relevant, så der er noget meningsfuldt at mødes og tale om.
3. **Kombinationer af virtuelle og fysiske møder** kan anbefales. I netværket Nordisk Nabosprogsdidaktik og -kommunikation er der udviklet en ambassadørmodel for korte ophold for små grupper af studerende, som rejser ud som nabosprogsambassadører.
4. **Nabosprogundervisningens hvorfor** træder tydeligere frem, når studerende får konkrete erfaringer med autentisk nabosprogs kommunikation, især når denne kobles til de store fagområder i modersmålsfaget som skriftsprogstilegnelse, litteratur og mediepædagogik.

Baggrund og formål

En række nyere undersøgelser peger på, at unges forståelse af nordiske nabosprog og viden om det nordiske kulturfællesskab er på retur (Delsing & Lundin Åkesson, 2005). Samtidig peger norske og svenske undersøgelser på, at nordiske grundskolelærere ikke oplever at have de nødvendige kompetencer til at integrere nabosprog og nabokultur i deres undervisning (Pran og Ukkelberg, 2011; Lärarnas Riksförbund 2012). Vi ser også, hvordan nordisk skolesamarbejde i praksis udvikles gennem fx brugen af digitale medier og ad den vej styrker kommende generationers viden om nabokultur og kompetence i at kommunikere på nabosprog (Mundbjerg, 2019; Steffensen, 2016). Der er derfor god grund til at antage, at de nordiske læreruddannelser spiller en helt central rolle i den fortsatte udvikling af det nordiske sprog og kultursamarbejde. Spørgsmålet er imidlertid, hvad det konkret er, de

lærerstuderende skal lære, og hvordan den nordiske dimension mest hensigtsmæssigt integreres som en del af læreruddannelsens modersmålsfag.

Med afsæt i de gode erfaringer fra den såkaldte ambassadørmodel, der er udviklet af netværket Nordisk nabosprogsdidaktik og -kommunikation, har læreruddannelserne ved Københavns Professionshøjskole, OsloMet og Stockholms Universitet gennemført et pilotprojekt, hvor lærerstuderende har arbejdet med nordisk sprog- og kulturforståelse. Formålet med projektet har været at afprøve og udvikle et koncept for, hvordan nabosprogsundervisningen kan fungere som et integreret element i modersmålsfagene dansk, norsk og svensk som en videreudvikling af ambassadørmodellen. Ambassadørmodellen går ud på at arrangere kortere tværnordiske udvekslingsophold for studerende og undervisere på nordiske læreruddannelser (www.nabosprogsdidaktik.dk/aktiviteter/ambassadoermodellen). Vores erfaring er imidlertid, at fysisk mobilitet er for relativt få lærerstuderende. En grundlæggende tanke i pilotprojektet har derfor at engagere flere studerende i nordisk samarbejde ved at kombinere fysisk mobilitet for få ambassadør-studerendemed digital mobilitet for mange lærerstuderende og dermed udvikle et koncept, der skaber sammenhæng mellem de to elementer.

Pilotprojektets mål

Det overordnede mål med pilotprojektet var at udvikle, afprøve og evaluere et didaktisk koncept for nabosprogundervisningen i de nordiske læreruddannelser, som styrker de studerendes nordiske sprog- og kulturforståelse og giver dem kompetencer til at gennemføre nabosprogsundervisning i grundskolens og gymnasiets modersmålsfag. I pilotprojektet var udviklingen de studerendes sproglige viden og færdigheder tænkt sammen med undervisningskompetencen i nabosprog og -kultur. Intentionen var, at de studerende gennem øvelser og kommunikative aktiviteter fik mulighed for at udvikle deres egen sprog- og kulturforståelse og derigennem også deres kompetence til selv at planlægge og gennemføre en nabosprogsundervisning, der kan forankres og integreres funktionelt og meningsfuldt i modersmålsfagets øvrige kontekst.

Pilotprojektet delmål:

- at udvikle, afprøve og evaluere et pilotkoncept for nabosprogsundervisning i læreruddannelsen i tre nordiske lande
- evaluere indsatsens virkning blandt lærerstuderende og på den baggrund: levere et grundlag for justering, videreudvikling og opskalering af pilotkonceptet i de øvrige nordiske lande og på flere læreruddannelser
- sideløbende hermed at videreudvikle netværkssamarbejdet under ambassadørmodellen og udbrede eksisterende viden om nabosprogsundervisning gennem afholdelse af to webinarer rettet mod undervisere ved de nordiske lande.

Præsentation af projektet – indhold og faser

Projektet blev gennemført fra marts 2021 til og med december 2021. Det forløb i disse fire faser:

1. kortlægning af grundlæggende viden om nabosprogforståelse og nabosprogsdidaktik
2. udvikling af didaktisk koncept
3. afprøvning af didaktisk koncept
4. evaluerings- og afrapporteringsfase.

Fase 1. Kortlægning af nordisk sprogforståelse og nabosprogsdidaktik (forår, 2021)

Formålet med denne del af projektet var at få et overblik over, hvad sprogforskningen siger om børns og unges indbyrdes forståelse af svensk, norsk og dansk. Endvidere var det et mål at danne et overblik over de kommunikationskonstellationer, strategier og repræsentationsformer, der kan fremme internordisk kommunikation og forståelse. En central pointe er, at kombinationen af forskellige repræsentationsformer (fx det talte og skrevne sprog) styrker muligheden for sprogforståelse, fordi de nordiske skriftsprog generelt ligger tættere på hinanden end de talte sprog. Et andet centralt fund er, at når elever eller studerende undervises i at bruge metakognitive strategier, styrkes deres kompetencer til at forstå og anvende strategier, der kan fremme internordisk kommunikation i praksis, hvor man taler langsomt, artikulerer tydeligt, stiller opklarende spørgsmål, omformulerer, gentager med mere (se bilag 1).

Fase 2. Kortlægning af læremidler om nabosprogsdidaktik (forår, 2021)

Som udgangspunkt for planlægningen af aktiviteterne i pilotprojektet har vi orienteret os i eksisterende læremidler og digitale platforme til nabosprogsundervisning. På baggrund af disse er pilotprojektet blevet planlagt med et såkaldt dobbeltdidaktisk greb, hvilket betyder at de aktiviteter, der gennemføres med de lærerstuderende, på en og samme tid skal udvikle de lærerstuderendes egne nabosprogskommunikative kompetencer samt give dem erfaring med metoder, der også vil kunne finde anvendelse i grundskolens og gymnasieskolens modersmålsundervisning. Kortlægningen af de eksisterende læremidler, aktiviteter og metoder til nabosprogsundervisning blev også foretaget med metoder og ressourcer fra beslægtede fagområder i fremmed- og andetsprogsundervisning, litteratur- og kulturundervisning. Hermed kom vi frem til, at der helt overordnet kan være tale om to tilgange til nabosprogsdidaktik, der supplerer hinanden og fungerer side om side: den integrerende tilgang og den sprogdidaktiske tilgang. Den integrerende tilgang knytter sig til eksisterende emneområder i de nordiske modersmålsfag, belyst med et nordisk perspektiv, som fx nyere og ældre børne- og ungdomslitteratur og nordiske kortfilm. Den sprogdidaktiske tilgang fokuserer på sproglæring og de studerendes udvikling af læse- og lytteforståelse samt kommunikative strategier. I en læreruddannelseskontekst er det centralt, at nabosprogsundervisningen ikke blot fokuserer på de studerendes egen sprogforståelse, men også giver de studerende professionsrettede kompetencer til selv at integrere og undervise i nordisk sprog og kultur i grundskolens og gymnasieskolens fag (se bilag 2).

Fase 3. Udvikling af didaktisk koncept for pilotprojektet (forår, 2021)

På baggrund af kortlægningen over læremidler og metoder til undervisning i nabosprog, planlagdes den læreruddannelsesdidaktiske del af pilotprojektet. Den blev ledet af projektdeltagere ved Københavns Professionshøjskole i tæt samarbejde med undervisere ved læreruddannelserne i Oslo og Stockholm. Det didaktiske koncept blev udformet i en såkaldt drejebog, der anskueliggør indholdet, målene og fremgangsmåderne i et studieforløb på 15 lektioner, fordelt på tre undervisningsmoduler over tre sammenhængende uger. Drejebogen blev skrevet i samarbejde mellem de tre læreruddannelser og lå færdigredigeret juni 2021 (se bilag 3).

Fase 4. Afprøvning af didaktisk koncept (efterår, 2022)

Studieforløbet blev afprøvet over tre uger med deltagelse af i alt 140 nordiske studerende fra læreruddannelserne ved Københavns Professionshøjskole (2 undervisningshold), OsloMet (2 undervisningshold) og Stockholms Universitet (2 undervisningshold). Det overordnede mål med studieforløbet var, at de studerende lærte at anvende relevante værktøjer, strategier og metoder, som skulle give dem viden om, hvordan de praktisk kan gennemføre nabosprogsundervisning i de nordiske grundskoler og gymnasier inden for læreplanernes rammer. Der blev stillet forberedende og efterbehandlende studieopgaver henholdsvis før og efter hvert af de tre undervisningsmoduler, således

at de studerendes læring fandt progression gennem de i alt syv sammenhængende studiemøder (bilag 3, s. 1-2).

Uge 1:

I forberedelsen diskuterede de studerende deres forforståelser og erfaringer med nordisk sprog og kultur, undersøgte nabosprogsdidaktisk teori og metoder, og læste skønlitterære tekster og fagtekster på nabosprog. I undervisningen afprøvedes udtale og performativ oplæsning af nabosprog, afprøvning af lytteforståelsesstrategier samt kontrastive undersøgelser af ortografisk, fonetisk og morfologisk parallelitet mellem de skandinaviske sprog. I efterbehandlingen fortsatte de studerende med udtalearbejde og grammatisk undersøgelse af nabosprog. I forberedelsen til uge 2 planlagde de studerende virtuelle nabosprogs møder, som de skulle gennemføre med en partnergruppe fra nabolandet, en såkaldt nabosprogsgruppe, i den efterfølgende uge. I en del af forberedelsen indgik asynkron, virtuel kommunikation med nabosprogsgruppen, hvor de studerende havde valgt tekster på eget sprog, der kunne være relevante i nabolandets nabosprogsundervisning. Nabosprogsgrupperne delte teksterne med tilhørende litteraturredidaktiske opgaver på digitale platforme (Padlet) med hinanden, suppleret med korte videopræsentationer samt interviewspørgsmål til det virtuelle nabosprogs møde.

Uge 2:

Forberedelsen til det synkrone, virtuelle nabosprogs møde bestod primært i at tilegne sig overblik over nabosprogs mødets struktur (bilag 3, s. 11) samt at træne strategier til mundtlig nabosprogs kommunikation. Ved det virtuelle nabosprogs møde interviewede nabosprogsgrupperne hinanden, foretog gensidigt tekstarbejde med de valgte tekster på nabosprog og gennemførte udtalearbejde på nabosprog. Under mødet trænede de studerende løbende metasprog og repair-strategier i forhold til nabosprogs kommunikation. En særlig vigtig faktor i denne del af forløbet var, at de studerende fik positive erfaringer med, hvordan de mestrede sprog- og kulturforståelse i mødet med nabosprog og nabokultur. Autentisk kommunikation mellem nordiske unge har vist lovende resultater, når målet er at udvikle kommunikative strategier og nabosproglig og nabokulturel bevidsthed, en aktivitetsform, der ikke alene kan anvendes i gymnasiet, men også anvendes i grundskolen. I denne del, forløbets anden uge, indgik også ambassadørordningen, hvor ambassadørstuderende besøgte nabolandets studium og indgik i undervisningen. De ambassadørstuderende medvirkede ved de virtuelle nabosprogs møder som *levende læremidler*, således at nabosprogs møderne foregik både virtuelt og med fysisk tilstedeværelse. En del af efterbehandlingen bestod i umiddelbar, mundtlig evaluering af nabosprogs møderne og i forlængelse af det et kort oplæg til en opgave om udarbejdelse af læremidler til nabosprogsundervisning.

Uge 3:

I forberedelsen udarbejdede de studerende skitser over læremidler til nabosprogsundervisning. Et krav var, at læremidlerne skulle indeholde analoge og digitale tekster, og at de involverede undervisningsmetoder og strategier fra studieforløbets første uger skulle indgå. Skitserne blev delt mellem nabosprogsgrupperne på den fælles platform (Padlet). I den ene del af undervisningen blev skitserne præsenteret mundtligt for de andre studerende på holdet, som formulerede kritisk-konstruktiv respons. I den anden del fremlagde de ambassadørstuderende en kort rapport om deres besøg på nabolandets læreruddannelsesinstitution. Her skulle de:

- præsentere eksempler på nabosprogsforståelse fra deres ambassadørhold
- fortælle om iagttagelser og erfaringer under besøget
- formidle, hvad opholdet havde betydet for dem.

Som afrunding blev der afholdt en mundtlig evalueringssamtale om hele projektet ud fra formålet.

Evaluering af konceptet – metodisk tilgang

Vi har gennemført en evaluering af, hvordan afprøvningen af det didaktiske koncept har bidraget til de studerendes forståelse af nabosprog og -kultur samt kompetence til at gennemføre nabosprogsundervisning i grundskolen og i gymnasiet. I det følgende beskriver vi evalueringens metoder og fremlægger evalueringens hovedfund.

Evalueringsmetoder

Vi har benyttet tre forskellige metoder til at evaluere det didaktiske koncept:

- En spørgeskemaundersøgelse rettet mod alle danske, norske og svenske studerende, der har deltaget i afprøvningen
- Semistrukturerede fokusgruppeinterview med udvalgte studerende fra de tre lande
- Observation af de virtuelle nabosprogsmøder gennem optagelser af udvalgte grupperes møder.

Med spørgeskemaundersøgelsen undersøger vi de studerendes oplevelse og udbytte af forløbet, hvorimod vi med fokusgruppeinterviewene ønsker at tilvejebringe kvalitative data om de studerendes oplevelse af og refleksion over forløbet. For at validere de studerendes udsagn i spørgeskema og interview har vi observeret de studerendes faktiske adfærd under det virtuelle nabosprogsmøde med naboholdet gennem videooptagelser af møderne. I det følgende giver vi en kort præsentation af hver af de anvendte metoder.

Spørgeskema

Vi har designet et spørgeskema, som de deltagende har besvaret efter forløbets afslutning. Spørgeskemaerne foreligger i en dansk, svensk og norsk version, og vi har modtaget svar fra hhv. 35 danske, 40 svenske og 18 norske studerende, dvs. 93 studerende i alt. Spørgsmålene er overvejende kvantitative, men med mulighed for at skrive en overordnet evaluering i fritekst i slutningen af spørgeskemaet. Vi spørger til de studerendes forudsætninger for og erfaringer med at forstå og undervise i nabosprog, til de studerendes evaluering af selve forløbets indholdselementer samt deres læringsudbytte. Hovedpointerne fra spørgeskemaerne vil blive præsenteret i det følgende.

Fokusgruppeinterview

Efter forløbets afslutning gennemførte vi fire semistrukturerede fokusgruppeinterview af cirka en halv times varighed med udvalgte studerende fra de deltagende hold med afsæt i samme interviewguide. Interviewene med de danske og norske grupper blev udført fysisk, mens det svenske fokusgruppeinterview blev gennemført via Zoom. Interviewene er blevet transskriberet på dansk. Anonymiserede citater fra disse vil fremgå i den følgende præsentation af resultater.

Videoobservation

Otte grupperes virtuelle nabosprogsmøder er blevet optaget med henblik på at observere de deltagendes adfærd, herunder forståelsesniveau, benyttelse af forståelsesstrategier samt engagement. I alt er der 9:46 timers videooptagelse. Da det svenske hold ikke deltog i virtuelle nabosprogsmøder, er det udelukkende mødet mellem danske og norske studerende, der undersøges. Videomaterialet er ikke analyseret systematisk, men brugt som baggrundsmateriale. Vi trækker et eksempel frem som eksemplificering af projektets resultater.

Kontekst og etiske overvejelser

For alle datakilder gælder det, at vi har udvalgt data, der kan bidrage til at besvare de undersøgelsesspørgsmål, som vil blive præsenteret under rapportens resultater. Disse spørgsmål er udfærdiget med henblik på at undersøge, hvordan og i hvor høj grad projektets formål er blevet indfriet. Sideløbende har vi indhentet evalueringer fra de studerende, som var nabosprogsambassadører og under forløbet besøgte en uddannelsesinstitution i nabolandet. Da ambassadørmodellen var et delelement i det samlede pilotforløb, vil disse evalueringer inddrages i de tilfælde, hvor de er relevante for evalueringen af pilotprojektets forløb i sin helhed. En mere udfoldet evaluering af selve ambassadørordningen samt dennes medvirken i og udbytte af det samlede didaktiske koncept, ligger dog uden for nærværende rapports rammer at redegøre for og vil derfor blive behandlet andetsteds. For alle datakilder gælder det, at vi har indhentet skriftligt samtykke til at indsamle, behandle og bruge i anonymiseret form til udfærdigelsen af denne rapport.

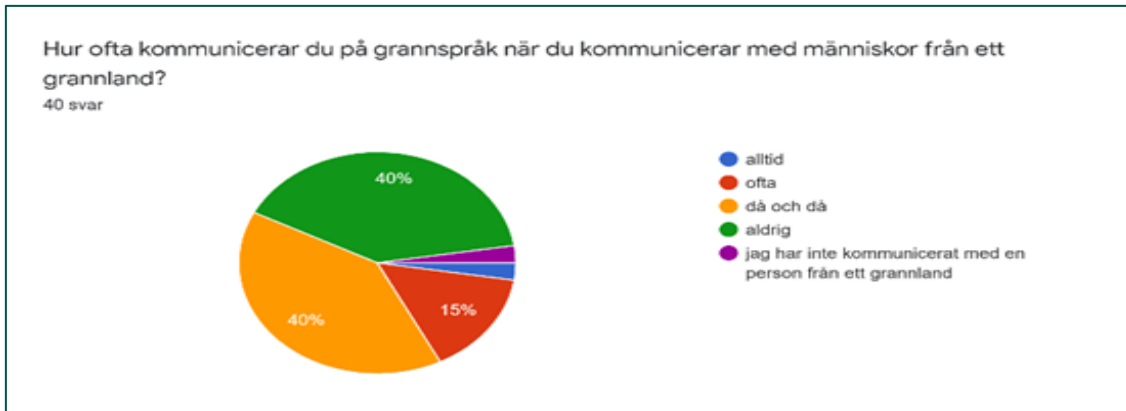
Resultater af evalueringen

I det følgende præsenterer vi evalueringens hovedresultater ved at sammenstille de studerendes svar i spørgeskemaundersøgelsen med nedslag i fokusgruppeinterviews og optagelserne af synkron kommunikation. Præsentationen er struktureret i de tre hovedtemaer, som undersøgelsen har til hensigt at præsentere viden om:

- a) de studerendes læringsforudsætninger og forventninger
- b) de studerendes udvikling af nabosprogsforståelse
- c) de studerendes udvikling af nabosprogsdidaktisk kompetence.

De studerendes læringsforudsætninger og forventninger

Fra tidligere undersøgelser ved vi som nævnt, at nabosprogsforståelsen hos børn og unge er ringere end tidligere (se bilag 1 og 2). De studerendes svar i spørgeskemaundersøgelsen viser i forlængelse heraf, at de ikke har særlig meget erfaring med nabosprogene forud for forløbet, og de har heller ikke modtaget meget undervisning inden for området – hverken i forbindelse med læreruddannelsen eller i tidligere uddannelser. De studerende svarer derfor, at de ikke har mange forudsætninger for at undervise i nabosprog, på trods af at de generelt er enige i, at det er et vigtigt område i modersmålsfaget, og at de har positive forventninger til forløbet. Det generelle billede gælder studerende fra alle tre lande, men de studerendes svar udtrykker også en tendens, hvor de norske og danske studerende både ser ud til at have flere praktiske erfaringer med at kommunikere på nabosprog og har modtaget mere nabosprogsundervisning i grundskolen. Således svarer 40 % af de svenske studerende, at de aldrig anvender nabosprog i kommunikation med en nabosprogstalende, mens det kun gælder hhv. 26 % af de danske studerende og 22 % af de norske.

Svenske studerende

Danske studerende

Norske studerende

Indtrykket af, at de studerende har nogen erfaring med at kommunikere på nabosprog i praksis, men sjældent møder nordisk sprog og kultur i skolesystemet, uddybes i de studerendes refleksioner i fokusgruppeinterviewene. I modsætning til spørgeskemaerne ser det her ud til, at de norske studerende har mere tiltro til egen nabosprogsforståelse end de danske, hvor flere forventer, at de vil have meget svært ved at forstå et andet nordisk sprog. En norsk studerende formulerer det således:

Jeg synes også, jeg havde en god forståelse af nabosprog – både svensk og dansk – så jeg forventede også, at de ville have større udfordringer med at forstå os end modsat. Jeg vidste ikke så meget om nabosprogundervisning.

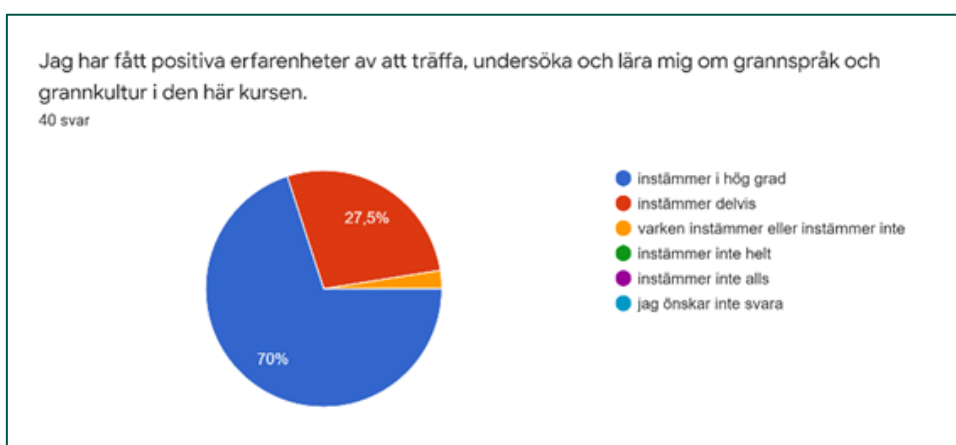
I spørgeskemaerne kommer det som nævnt frem, at de fleste studerende godt kan se meningen med at bruge tid på nabosprog og nabosprogsdidaktik i undervisningen på læreruddannelsen. Interviewene indikerer, at denne holdning ikke er til stede før forløbet, men er noget, de studerende erhverver undervejs. Flere studerende udtrykker, ligesom i nedenstående citat, at det var svært at se meningen med nabosprogundervisning, inden forløbet gik i gang.

Jeg havde svært ved at se meningen med det, sådan, også i et danskfags-perspektiv. Det her med hvordan jeg skulle bruge det i undervisningen og sådan noget, fordi jeg mindes ikke selv at have fået nabosprogundervisning i folkeskolen, så da vi kom her på studiet, og jeg fandt ud af, at det bare en ting, så var jeg sådan lidt: Nå okay, men det er endnu en ting, dansklæreren så skal tage højde for.” (DK1, s. 1)

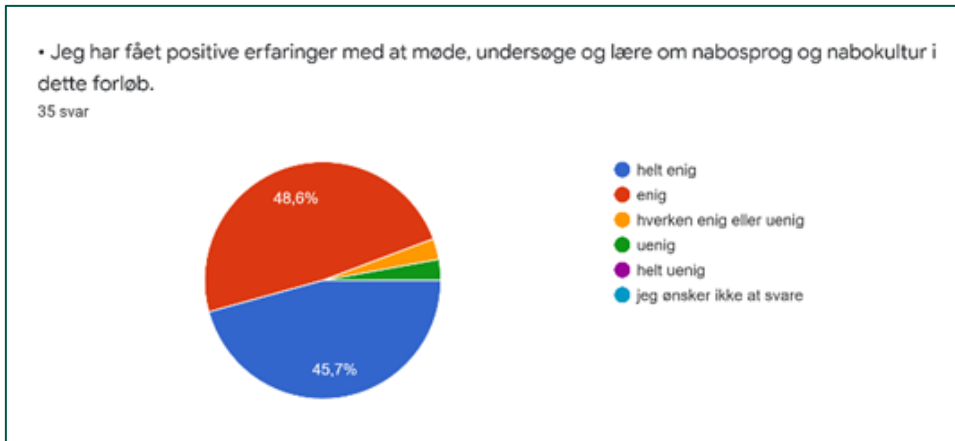
Evalueringen peger således på, både når vi kigger på spørgeskemaer og jævnfører med tidligere undersøgelser, at et arbejde med nabosprogsdidaktik i læreruddannelsen er afgørende, ikke blot for om de studerende kan undervise i nordiske sprog og nordiske kulturer, men også for, at de kan se formålet og meningen med at gøre det. Dette sidste er en helt afgørende faktor for nabosprogundervisningens plads og status i grundskoler og gymnasier.

De studerendes udvikling af nabosprogsforståelse

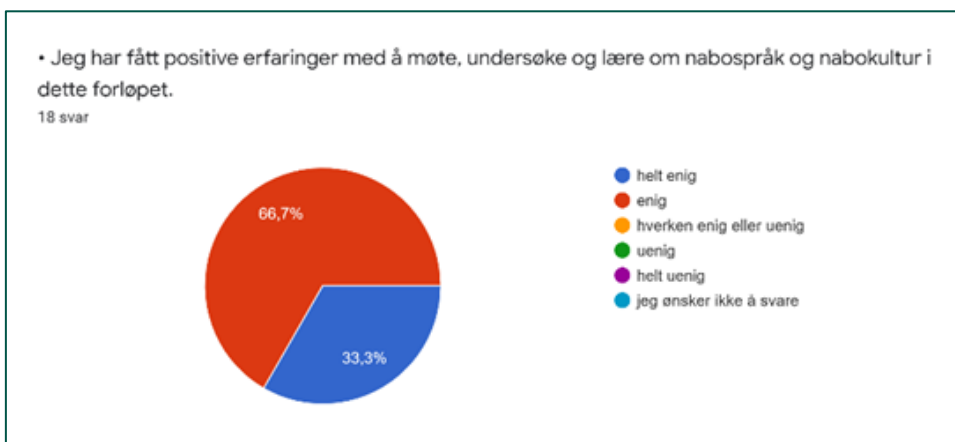
Ét af formålene med projektet var, at de studerende fik erfaringer med at udvikle egen sprogforståelse i mødet med nabosprog, og at de fik positive erfaringer med at møde, undersøge og tilegne sig viden om nabokultur, herunder nabolandets modersmålsundervisning. At dømme ud fra de studerendes besvarelser af spørgeskemaundersøgelsen ser dette mål ud til at være blevet indfriet. De studerende tilkendegiver, at de har forbedret deres nabosprogsforståelse, og at de har fået positive erfaringer med at kommunikere i en nabosprogs kontekst. Endvidere tilkendegiver de, at de har haft et stort læringsudbytte af forløbet i sin helhed.

Svenske studerende

Danske studerende

Norske studerende

Hvad sprogforståelsen angår, rapporterer især de svenske studerende om en forbedring af deres forståelse af dansk. Tidligere forskning i internordisk sprogforståelse peger netop på, at dansk-svensk er den svageste nabosprogsrelation, og derfor er det interessant, at det største læringspotentiale ligger netop her. De danske studerende rapporterer tilsvarende, at de er blevet bedre til norsk, og nordmændene beskriver ligeledes en forbedring af deres forståelse af dansk, om end den ikke er lige så tydelig som for de svenske og danske studerende. For de norske og danske hold, der planlagde og gennemførte synkron virtuelle nabosprogsmøder, ses det, at den autentiske kommunikationsform, der bruges her, har bidraget positivt til at styrke deres nabosprogsforståelse og deres engagement i undervisningsforløbet i det hele taget. Ikke så overraskende gælder det også for den fysiske udveksling af ambassadørstuderende mellem holdene. Det er især de virtuelle møder, som flest angiver som særligt bidragende til deres øgede forståelse af det talte nabosprog, og dernæst fokuserede lytteøvelser. Ved det virtuelle nabosprogsmøde rapporterer begge lande, at de følte sig i stand til at benytte kommunikationsstrategier, der kunne hjælpe den gensidige forståelse på vej, og som indgik som undervisningselement i forløbets første uge. Resultaterne viser ikke alene, at der opleves en forbedring i forståelsesniveau, der rapporteres også om, at de studerendes mestring af strategier til nabosprogs**kommunikation** er blevet styrket.

Af andre elementer i forløbet bør de kontrastive sprogstudier (herunder trafiklysmetoden) nævnes. De fleste svenskere og nordmænd rapporterer, at dette undervisningselement har været særligt

bidragende i forhold til at øge forståelsen af skrevet nabosprog. For danskerne er det det næstmest rapporterede undervisningselement lige efter læsning af nabosprog. Den direkte, eksplicite undervisning i forståelse af og udtale på nabosprogene samt direkte undervisning i forskellige kommunikative forståelsesstrategier ser altså ud til at have haft en effekt. Også i fokusgruppinterviewene indtager de studerendes oplevelser med det virtuelle nabosprogsmøde en stærkt fremtrædende plads og evalueres mest positivt i forhold til deres udvikling af nabosprogsforståelse. De beskriver nabosprogsmødet som det vigtigste element i forløbet, både i forhold til deres egen udvikling af nabosprogsforståelse og i forhold til at kunne se mening i at arbejde med og undervise i nabosprog i modersmålsfaget. Nogle studerende, især de danske, blev overraskede over, hvor godt det lykkedes dem at gennemføre nabosprogs kommunikation.

Det var lettere end forventet, og jo længere hen på dagen vi kom. Det er ligesom om, man skulle lige tune ind på det ligesom en radio. (DK2)

Jeg tror, det er vigtigt at snakke med nogle andre, der snakker et andet sprog. Altså vi kan læse så meget, vi kan høre så meget, men det der med at interagere, hvor du gør det, nu godt nok over en skærm, men stadig, man skal stadig interagere på den måde, at du sidder og har en dialog. Det kan så meget! Jeg synes også, altså i starten, forstod jeg det godt, okay, men lige så snart man blev snakket varm, altså en selv og dem, så forstod man altså til sidst, så kunne de snakke om alt, altså og hurtigt. (DK2)

De studerende beskriver også undervisningen i nabosprogets karakteristika i forløbets uge 1 som vigtig for udvikling af deres nabosprogsforståelse, ligesom introduktionen til nogle mere generelle kommunikationsstrategier vurderes som afgørende for den positive oplevelse, de har haft af det virtuelle nabosprogsmøde. Flere studerende fremhæver en aktivitet undervejs i det virtuelle nabosprogsmøde, hvor de forsøgsvis skulle læse op på det andet nordiske sprog, det vil sige deres nabolandsgruppes sprog. Oplæsning som metode har for flere studerende været øjenåbnende i forhold til at styrke nabosprogsforståelse og -kommunikation.

Vi skulle læse højt, og jeg var sådan: Ej, det er da helt hul i hovedet det her, men altså vi sprang ud i det alligevel, og man vidste da godt selv, at det er da ikke norsk, det jeg sidder og siger. Men bare lige det der, får smagt på sproget, det synes jeg virkelig gav en forståelse, men også en anden respekt og åbenhed over for sproget, og en lyst til faktisk sådan at lære mere. Og når vi så havde mulighed for at snakke med nordmænd senere hen, så også tale på deres sprog, altså sådan forsøge, og sådan at kunne hjælpe hinanden. Hvad betyder det her? Kan du prøve at udtale det her? Det synes jeg var sjovt især.

Nogle studerende fremhæver desuden en erkendelse af, at man også igennem arbejdet med nabosprogene kan udvikle forståelse for eget sprog og en metabevindsthed om, hvordan man lærer sprog. Her er det en studerende, som udtaler sig om det at lære norsk:

Det var nemt forholdsvis nemt at læse, fordi det lagde sig lidt op ad det danske. Så var det lidt sværere måske at lytte til i starten, men lige så snart man kom ind i det og fik arbejdet med det, og kan gå i dybden med det, så kunne du godt se, okay, der er de her sammenligninger, og så er det forskelligt fra det danske. Og når du kan se forskelligheden, så kan du jo også se ligheden og så, for mig i hvert fald, så giver det lige pludselig mening, hvor jeg i starten havde lidt svært ved at se, okay, hvad kan jeg bruge det til? (DK1)

Både spørgeskemaer og interview peger på, at de studerende har oplevet en udvikling af deres forståelse for nabosprog. Det ser desuden ud til, at denne udvikling af nabosprogsforståelse både består i at tilegne sig ny viden og nye færdigheder, men at den for nogle i lige så høj grad består af at få erfaring med at gøre noget, som de ikke troede de kunne, nemlig at få nabosprogskommunikationen til at lykkes.

Nabosprogskommunikation i praksis

Et væsentligt element i forbindelse med de studerendes udvikling af nabosprogsforståelse var, at de fik praktiske erfaringer med autentisk nabosprogskommunikation, hvilket fandt sted ved de virtuelle nabosprogsmøder. Det var tanken, at de studerende skulle få erfaring med at vælge og overvåge deres anvendelse af flere forskellige kommunikationsstrategier med det mål for øje, at samtalen kunne lykkes, og ikke mindst at de studerende fik positive erfaringer med nabosprogskommunikation i det hele taget. Vi optog 10 Zoom-møder med i alt 10 timers nabosprogsmøder. Nedenfor ses to sekvenser i en længere samtale mellem danske og norske studerende (opdigtede navne). I sekvenserne fremgår det gennemgående, at de studerende har udviklet et metasprog om, hvilke kommunikationsstrategier de kan bruge. De praktiseres undervejs i samtalen, sådan at de studerende reelt videreudvikler på dem, mens de bruger dem. I den første sekvens er situationen, at de to danske studerende interviewer den norske studerende om hendes valg af tekst, Inger Hagerups digt *Frøet*, som hun har sendt til dem via deres fælles Padlet. I den fælles samtale om digtet og forfatteren, bruger deltagerne strategier, hvor de først og fremmest anstrenger sig for at tale langsomt og med tydelig udtale. Alligevel opstår der forståelsesvanskeligheder. Derfor begynder de at afklare og samarbejde om, hvordan de kan få samtalen til at lykkes samt hvilke roller, de skal indtage: at bruge metasprog, tage tid på samtalerunderne, tage noter undervejs og være opmærksomme på ord, der kan være svære at forstå.

Virtuel nabosprogskommunikation, bevidst anvendelse af kommunikationsstrategier	
D1: (henvendt til sin makker) Skal jeg bare spørge videre? D2: Ja. D1: Hvem er digteren, eller forfatteren, Inger Hagerup (Hagerup med dansk udtale)? N1: Hagerup. D1: Hvad? (smiler). N1: Hagerup (med distinkt norsk udtale). D1 og D2: Hagerup (smager på den norske udtale). Alle smiler og griner. N1: Inger Hagerup er en norsk forfatter, dikter og oversætter. Og hun er relativt kjent, tror jeg. Hun er vel en av de mest kjente diktere, vi har i Norge. Hun har utgitt en masse barne bøker, men er også veldig kjent for digte. D2: Hun har skrevet barne bøker også? N1: Ja, hun er ganske kjent for barne bøker. D1: Det er fordi, jeg skriver lidt noter imens. N1: Ja, ja. D1: Så jeg kigger sådan lidt frem og tilbake. D2: Det glemte vi måske at si, Louise, at vi skal have nogle forskjellige roller.	N1: (nikker) D2: Jeg har bare lige stået for tid nu (griner), hvis det er ok? N1: Ja. D2: Jeg holder øje med tiden. Sofie tager noter. Så er der en, som skal kigge på metasprog, eller leksikalsk.... N1: Hva sier du nu? D2: Det er fordi, vi skal have forskjellige roller. N1: Ja, ja, nemlig. D2: Kan du stå for at kigge på metasprog? N1: Hva betyr det? D2: Det betyder, at vi skal tale om, hvad der er svært at forstå... N1: Ja (nikker) D2: Hvad kan vi gøre lidt bedre, skal vi tale langsommere... N1: Ja, ja. D2: (fortsætter) skal vi være tydelige... sådan noget. N1: Ja, ja (nikker). Det forstår jeg. D2: (til sin makker) Og så fortsætter vi bare med interviewet.

Interviewet fortsætter med, at de danske studerende spørger den norske om sit syn på lærerprofessionen, og hvorfor hun har valgt uddannelsen. Hun fortæller om de aspekter af lærerprofessionen, hvor (norske) lærere skal forholde sig til elever med psykiske problemer. Hun fornemmer, at den ene danske deltager er ved at tabe tråden, og spørger:

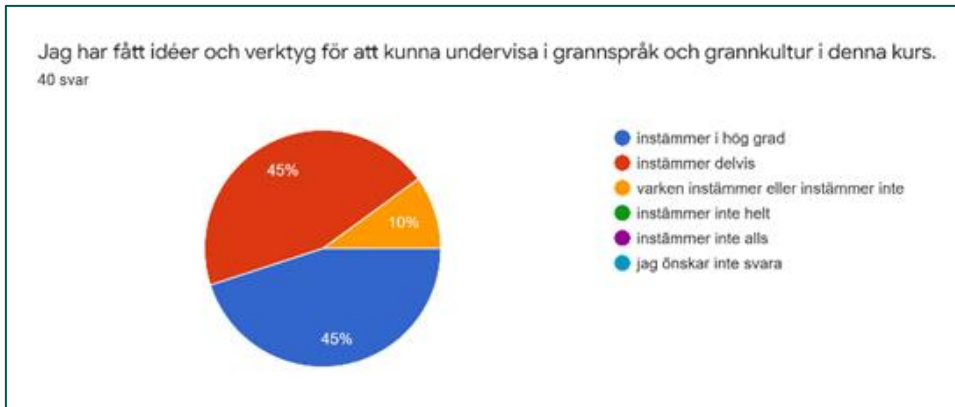
Virtuel nabosprogskommunikation, bevidst anvendelse af kommunikationsstrategier og	
N1: Er det vanskelig å forstå, eller går det fint? D1: Ja, men jeg forstår ikke det sidste (distinkt dansk udtale) N1: Nej, eh...? D1: Den sidste sætning... N1: Det med, at du får et syn på, hvordan jobben er? D1: Hvordan hvad er...? N1: Hvordan jobben, hvoran yrken er... D1: Nå, jobbet! Jobben (smager på den norske udtale. Vender sig mod sin danske makker og gentager): <i>jobbet</i> .	D2: (henvendt til D1): De siger job (med norsk udtale). D1: Nå ok, vi siger job (med dansk udtale). D2: Vi siger jobbet. Vores, det lyder mere engelsk, ikke? N1: Ja, akkurat. D1: Jobben (smager igen på den norske udtale).

Igen lykkes det de studerende at holde nabosprogskommunikationen på sporet, fordi de samarbejder om at bruge metasproglige strategier. I dette tilfælde drejer forståelsesvanskelighederne sig om ét bestemt ord, *job*, som udtales og bøjes forskelligt på norsk og dansk, men har samme betydning. De studerende løser forståelsesvanskelighederne ved at anvende repair-strategier: De taler langsommere og tydeligere, spørger til den andens forståelse, omformulerer eller gentager deres udsagn, og de signalerer tydeligt, når de ikke forstår, og tilkendegiver tydeligt, når de forstår. I begge sekvenser smager de danske studerende endog på nabosproget norsk som et led i deres forståelsesproces.

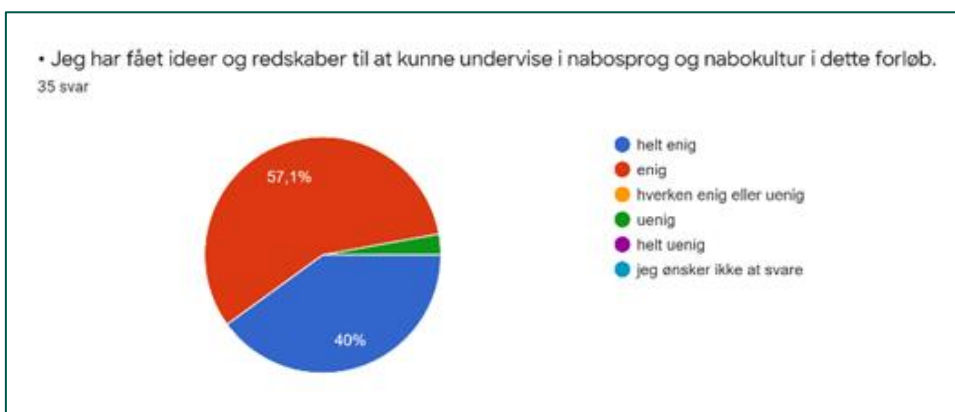
De to citater viser, at de studerende ikke alene har udviklet viden om en række metastrategier, der kan anvendes, de har også udviklet færdigheder i at anvende dem på en passende måde, sådan at nabosprogskommunikationen lykkes. I undervisningsforløbets første uge blev de præsenteret for strategierne, herunder at nabosprogskommunikation kan være en vanskelig og krævende disciplin, som kræver en vis portion vilje og mod, ikke mindst i forhold til, at den leksikale del af lytteforståelsen kan volde vanskeligheder. Optagelserne af Zoom-møderne viser generelt, at de studerende har tilegnet sig et overblik over, hvilke metastrategier der kan anvendes hvornår i de forskellige dele af nabosprogskommunikationen. Optagelserne indikerer også, at det netop er det autentiske ved nabosprogsmødet, der så at sige støtter og opmuntrer de studerende i at kunne anvende passende strategier, der hjælper dem til at fastholde kommunikationen, hvorved samtalen giver mening og befordrer reel nabosprogforståelse.

De studerendes udvikling af nabosprogsdidaktisk kompetence

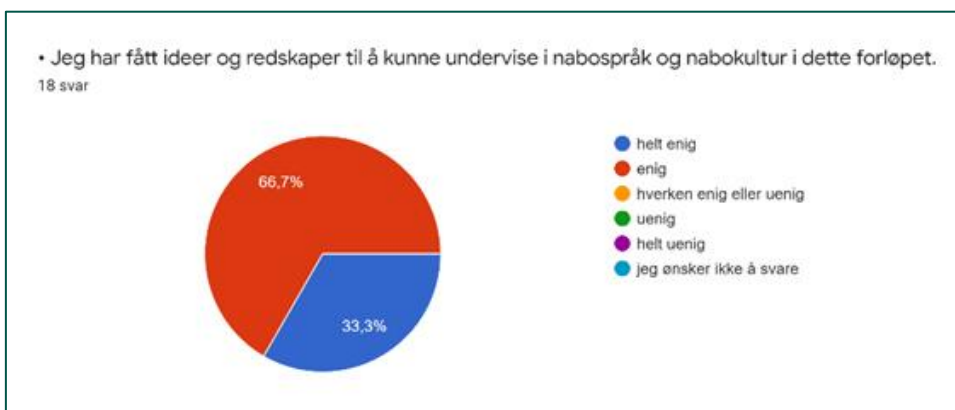
Projektets andet hovedformål har været at give de studerende kompetencer til at undervise i og med nabosprog og at kunne integrere dette område i modersmålsfagets øvrige formål og mål. I spørgeskemaundersøgelsen ses det, at de studerende tilkendegiver, at de med forløbet i høj grad har tilegnet sig en nabosprogsdidaktisk kompetence, og at denne både er tilvejebragt indirekte gennem deres egen tilegnelse af nabosprogskompetence og gennem det mere direkte didaktiske arbejde i forløbets tredje og afsluttende uge.

Svenske studerende

Danske studerende

Norske studerende

De studerendes besvarelser vidner om, at de øvelser og aktiviteter i forløbet, der skulle forbedre deres egen nabosprogsforståelse, har været eksemplariske, og at de studerende kan se en transferværdi i disse til deres egen fremtidige undervisning i og med nabosprog.

Både i de kvalitative svar fra spørgeskemaet og i fokusgruppeinterview uddyber de studerende, hvordan forløbets tekster og aktiviteter bidrager til deres kommende arbejde med nabosprogsundervisning i grundskoler og på gymnasier. Her er det tydeligt, at de studerende ikke alene har fået færdigheder i at planlægge og gennemføre undervisning, men at de også har fået en oplevelse af, at undervisning i nordiske sprog og kulturer kan være en både vigtig og nyttig del af modersmålsundervisningen.

Jeg blev egentlig positivt overrasket, fordi jeg troede det kom til at blive meget sådan teoretisk arbejde, men det blev meget mere praktisk, ja vi fik både anvendt det – i mødet med danske studerende, så virkelig sådan sammenlignet da, og blev introduceret til gode metoder som vi selv kan bruge i undervisningsoplæg – sådan som trafiklysmetoden. (NO1)

Vi har også haft om det der med at være den autentiske lærer, altså, hvis vi går ind i det og også er engageret, så afspejler det sig også ofte hos eleverne. Og jeg vil sige, at hvis jeg ikke lige havde haft det her forløb her på læreruddannelsen, så havde jeg jo nok også været ret så ikke-engageret, når jeg skulle undervise mine kommende elever (...). Det er fedt, at jeg nu har prøvet at få noget positivt ud af det, som jeg også kan give videre. Plus at [lærernavn] kom med nogle ret gode øvelser, for eksempel det der med, som jeg nævnte trafiklysene, og det der, hvad skal vi kalde det, lydbingo (...) Det er også noget, man kan gøre med ens kommende elever. (DK2)

Forløbet har åbnet mine øjne for undervisning i nabosprog, og hvor meget det egentlig kan give til danskundervisningen i folkeskolen. Før havde jeg svært ved at se formålet, men nu er jeg spændt på at finde skandinaviske tekster og andre æstetiske tekster, som jeg selv kan bruge i mit kommende virke som dansklærer. (SP)

I forhold til den nabosprogsdidaktiske kompetence fremhæver de studerende således forløbet for at være designet med henblik på konkrete erfaringer med nabosprogs kommunikation (bilag 2). Dette gør sig selvfølgelig gældende i de virtuelle og fysiske møder mellem studerende, men også forløbets øvelsesbaserede karakter har bidraget til, at de studerende har fået redskaber og ideer, som de kan anvende i deres arbejde som lærer.

I et af fokusgruppeinterviewene reflekterer de studerende over, hvorvidt nabosprogene og de nordiske lande kan noget særligt i forhold til den erfaring, de mener at have fået af at kunne kommunikere på tværs af sprog og kultur. De fremhæver også her oplevelsen af hurtigt at kunne få kommunikationen til at flyde, samtidig med at de både ser kulturelle og sproglige forskelle og ligheder. Samtidig peger de på, at nogle af de oplevelser og noget af den læring, de har fået i forløbet, også kunne være erhvervet i mødet med helt andre sprog og kulturer.

Men det synes jeg jo, ja, hvorfor har vi så ikke bare arabisk? Nu har vi et multikulturelt samfund, hvorfor tager vi så ikke det? Det ville da give mere mening næsten, end at vi tager norsk og svensk, for vi har vel ikke så mange nordmænd og svenskere til at gå i skole her. (DK1)

Opsummerende kan man sige, at de studerende både i spørgeskemaer og interview tilkendegiver, at de har tilegnet sig en nabosprogsdidaktisk kompetence. Denne er tilvejebragt indirekte gennem deres egen tilegnelse af nabosprogskompetence men også gennem et didaktisk arbejde med at udforme et undervisningsforløb til grundskolen omhandlende nabosprog og -kultur.

Undervisernes oplevelser og refleksioner i forbindelse med afprøvningen

De involverede undervisere planlagde og gennemførte tre ugers undervisning med de studerende, som er beskrevet i drejebogen (bilag 3). Drejebogen angiver relativt detaljeret undervisningens faglige indholdsområder, anvendelsen af bestemte primærtekster samt læringsmål. Bortset fra lokale tilpasninger, herunder gruppesammensætninger og tidsforbrug på nogle af opgaverne, modtog alle studerende den samme undervisning. Der er generel enighed blandt underviserne om, at forarbejdet med læsning af og lytning til nabosprogstekster samt udtalearbejde udgjorde et solidt grundlag for, at studerende kunne udvikle nabosprogsforståelse og indsigt i nabosprogsundervisning. Forarbejdet havde en meget afgørende effekt i forhold til planlægningen og gennemførelsen af den anden uges nabosprogsmøde. Processerne vedrørende de studerendes lærerfaglige valg af primærtekster til nabosprogsundervisning samt udarbejdelsen af videopræsentationer, interviewguide med mere gav et godt fundamentet for de studerendes muligheder for at gennemføre mødet tilfredsstillende. Underviserne betoner generelt nabosprogsmødet i den anden uge som afprøvningens vigtigste element. De påpeger, at den autentiske kommunikationssituation bidrog til, at de studerende udnyttede deres sproglige ressourcer, så godt de nu kunne, og at elementer så som engagement, nysgerrighed, inspiration og humor opstod af sig selv og gav nabosprogsmødet umiddelbar mening og betydning. Underviserne observerede, at grupperne i de fleste tilfælde anvendte en lang række forskellige kommunikative meta- og repair-strategier, således at samtalerne blev en positiv oplevelse for langt de fleste studerende. En af underviserne siger:

Jeg oplevede at mange grupper havde en helt autentisk meningsutveksling med hverandre, og virkelig tok i bruk de språklige ressursene de sitter med. Dette er både positivt for studentene, selvfølgelig, men også gleden det gir oss forelesere tenker jeg har verdi.

Underviserne påpeger en række udfordringer i forbindelse med afviklingen af nabosprogsmødet. De fysiske forhold var i flere tilfælde ikke optimale, især når grupperne sad for tæt på hinanden eller befandt sig i de samme omgivelser. Det peger på, at rumfordeling og antal studerende skal tænkes grundigt igennem inden mødet. En anden udfordring vedrørte nabosprogsmødernes rammesætning og dagsorden. Nogle grupper nåede ikke alle programpunkter, og generelt var der et højt, i nogle tilfælde et stresset, tempo. Det medførte, at nogle grupper ikke nåede i dybden eller følte, at de jappede gennem programmet. Et tredje element bestod i, at nogle grupper havde svært ved både at holde det faglige fokus i samtalen samtidig med, at de skulle administrere de kommunikative metastrategier. Det peger på, at de studerendes manglende erfaringer med eller viden om disse strategier ikke må undervurderes, hvilket til gengæld understreger, at disse med fordel kan øves eller trænes inden et virtuelt nabosprogsmøde.

Opsamling og anbefalinger

Det overordnede mål med pilotprojektet var som nævnt at udvikle, afprøve og evaluere et didaktisk koncept for nabosprogundervisningen i de nordiske læreruddannelser. I afprøvningsfasen var det et omdrejningspunkt, at de studerende fik mulighed for at udvikle deres nabosprogforståelse, og at de fik positive erfaringer med at undersøge og tilegne sig viden om et andet nordisk lands sprog og kulturer. I forbindelse med disse erfaringer var det målet, at de studerende udviklede viden om, hvordan nabosprogsundervisning kan integreres funktionelt og meningsfuldt i modersmålsfagets øvrige kontekst. Vi vil opsummere de vigtigste elementer i evalueringen af afprøvningen, først med fokus på de studerendes evaluering, derefter med fokus på underviserne. Afsluttende formulerer vi på baggrund af hele rapporten nogle anbefalinger til fremtidigt arbejde med nabosprogsdidaktik i nordiske læreruddannelser:

I forhold til målsætningen om, at de studerende skulle gøre sig positive erfaringer med nordiske sprog og kulturer og nabosprogsdidaktik, peger evalueringen på, at den faktiske kommunikation med studerende fra et naboland – i dette tilfælde primært virtuel – er meget væsentlig. De studerende er gået ind i forløbet med positive forventninger, men med en vag forståelse af, hvorfor og hvordan de skal undervise i nabosprog i deres kommende arbejde som lærere. Gennem forløbet har de opdaget, at særligt den virtuelle nabosprogskommunikation rummer muligheder for at arbejde med mange elementer af sprog-, litteratur- og kulturforståelse, som er relevante i dansk-, norsk- og svenskfaget, både på læreruddannelsen og i deres kommende arbejde som lærer. Sådanne opdagelser af formål og mening er afgørende faktorer vedrørende nabosprogsundervisningens placering og status i grundskoler og gymnasier.

Flere studerende bemærker, at de er blevet positivt overrasket over, at nabosprogskommunikationen overhovedet lykkedes. Dette peger på, at et vigtigt element i nabosprogsundervisningen må være at trække kompetencer frem hos studerende og elever, som (næsten) findes i forvejen. Det kan blandt andet foregå ved at introducere og træne simple kommunikationsstrategier samt at etablere trygge rum med overskuelige rammer og gennemskuelige mål, hvor de studerende (og i et professionsperspektiv: elever) får mod og lyst til at afprøve og eksperimentere med sprog.

Evalueringen viser desuden, at de studerende mener at have udviklet deres nabosprogsforståelse. Hovedparten af de studerende tilkendegiver, at de er blevet bedre til at læse og lytte til nabosprog med forståelse. De har tilegnet sig ny viden om nabosproget gennem konkrete øvelser med fokus på nabosprogsforståelse i forberedelsesugen, og de har fået positive erfaringer med at anvende denne viden i nabosprogskommunikation. Optagelserne af de virtuelle nabosprogsmøder viser eksempler på, hvordan strategierne anvendes i praksis, hvilket igen peger på, at den autentiske kommunikation støtter og opmuntrer de studerende til at eksperimentere og afprøve både nabosproget og forberedelsesugens forståelsesstrategier.

Det sidste tema i evalueringen handler om de studerendes nabosprogsdidaktiske kompetence. Både i spørgeskemaer og i interview tilkendegiver de studerende, at de har tilegnet sig en nabosprogsdidaktisk kompetence, som både er tilvejebragt indirekte gennem deres eget arbejde med og afprøvning af nabosprogskommunikation og gennem et didaktisk arbejde med at udforme et undervisningsforløb til grundskolen omhandlende nabosprog og -kultur.

På baggrund af rapportens konklusioner vil vi afsluttende formulere nogle anbefalinger til fremtidigt arbejde med nordiske sprog og nordiske kulturer i undervisningen i dansk-, norsk- og svenskfaget på de nordiske læreruddannelser:

1. **Virtuelle nabosprogsmøder.** For det første en opfordring til at benytte muligheden for virtuel kommunikation med studerende fra et naboland. Det at kunne kommunikere i en gruppe på tværs af lande og sprog, uden at skulle anvende den tid og den mængde CO₂, som fysiske mobilitetsprogrammer kræver, rummer store potentialer ikke blot for udvikling af nabosprogsforståelse, men også generelt i forbindelse med undervisningen i sprog og litteratur i fagene dansk, norsk og svensk.
2. **Forberedelse er afgørende.** I den sammenhæng er det vigtigt at pointere, at kvaliteten af de virtuelle nabosprogsmøder i meget høj grad afhænger af, hvor grundigt både studerende og undervisere er forberedt. For det første kræver det fysiske rammer, hvor hold

kan inddeles i passende grupper med ro til kommunikation. For det andet kræver det et forudgående arbejde med forståelsesstrategier og karakteristika ved det sprog, de studerende møder. For det tredje kræver det en rammesætning af selve mødet, hvor de studerende har forberedt sig på et indhold, som er fagligt relevant i forbindelse med modersmålsundervisningen, så der er noget meningsfuldt og interessant at mødes og at tale om.

3. **Kombinationen af virtuelle og fysiske møder.** En naturlig forberedelse eller forlængelse af et virtuelt nabosprogs møde er, at studerende besøger hinanden fysisk. I nordisk netværk for nabosprogsdidaktik er der udviklet en model for korte ophold for små grupper af studerende, som rejser ud som nabosprogsambassadører, som man kan lade sig inspirere af. Man kan også forestille sig længere samarbejder mellem hold, hvor flere virtuelle møder indgår.
4. **Nabosprogsdidaktikkens hvorfor.** I evalueringen af pilotprojektets didaktiske koncept fremhæver de studerende, at nabosprogsundervisningens formål og dybere mening i deres kommende arbejde som lærere, skal træde tydeligt frem. Nabosprogsundervisningens legitimitet er ikke selvindlysende for de fleste studerende, som har lettere ved at se pointen med fx forløb om skriftlig fremstilling eller litteraturredidaktik i modersmålsfaget. Derfor er det vigtigt, at kommende projektet med nabosprogsdidaktik i læreruddannelser giver de studerende konkrete erfaringer med, hvordan fx autentisk nabosprogs kommunikation kan give mening, ikke blot i forhold til udvikling af nabosprogsforståelse, men også i forhold til de store fagområder i modersmålsfaget som skriftsprogstilegnelse, litteratur og mediepædagogik.

Referencer

Delsing og Lunding Åkesson (2005). *Håller språket ihop Norden: En forskningsrapport om ungdomars forståelse av danska, svenska och norska*. Nordisk Ministerråd.
Lärarnas Riksförbund (2012). Nordiska språk i svenskundervisningen. www.lr.se

Mundbjerg, T. (2019). Nabosprogsdidaktik. I: *Nyt nordisk!: Initiativer indenfor nordisk sprog- og tekstpædagogik*. Gregersen, F. & Jørgensen, M. (red.). 1 udg. Danmark: **Nordplus**, Bind 1. s. 24-38 15 s. 2

Pran, K. og Ukkelberg, Å. (2011). *Norsklæreres holdninger til eget fag*. Språkrådet.

Steffensen, T. (2016). *Nabosprog i dansk. En undersøgelse af kommunikation og pædagogisk praksis i et netbaseret skoleprojekt*. Roskilde Universitet.

Bilagsliste

Bilag 1: Notat. Redegørelse for undersøgelser af nabosprogsforståelse og nabosprogsdidaktik.

Bilag 2: Notat. Undervisningsprincipper, der kan danne grundlag for udvikling af ny nabosprogsdidaktik i læreruddannelsen.

Bilag 3: Notat. Drejebog for nabosprogsundervisning i læreruddannelsen.

Bilag 1. Notat. Redegørelse for undersøgelser af nabosprogsforståelse og nabosprogsdidaktik.

Forståelsesniveauer landene imellem

Der er foretaget flere undersøgelser af, hvor god den indbyrdes forståelse af svensk, dansk og norsk er – både ved brug af selvrapportering i spørgeskemaundersøgelser og ved egentlige test af forståelsen af et nabosprog i både skrift og tale (Haugen 1953/1966, Maurud 1976, Börestam Uhlmann 1991, Börestam Uhlmann 1994, Jørgensen & Kärrlander 2001, Lundin & Christensen 2001. Se også oversigtsartiklerne Gregersen 2003, Lund 2015). Den seneste større samnordiske undersøgelse af forståelsesniveauer (Delsing & Åkesson 2005) giver et godt billede af de relative forståelsesniveauer landene imellem og viser, at nordmændene er bedst til at forstå nabosprogene blandt nordmænd, svenskere og danskere, og at den største udfordring ligger i den indbyrdes forståelse af dansk og svensk, hvor danske informanter viste en bedre forståelse af svensk end vice versa. I et dansk perspektiv viste undersøgelsen, at norsk blev forstået bedre end svensk.

Afstand mellem sprogene

At det i et synkront perspektiv er i krydsningen mellem dansk og svensk, at der opstår de største forståelsesudfordringer, understøttes af fonetiske studier af, hvor langt sprogene lydligt ligger fra hinanden (Moberg & Gooskens 2007, Moberg et al. 2007, Schüppert 2011, Beijering et al. 2008, Frinsel et al. 2015, Gooskens & van Bezooijen 2013). De diakrone lydudviklinger, der er årsag til de fonologiske forskelle, afspejles ikke tilsvarende i ortografien, fordi der i skriftsproget er en inerti og en stærkere normering. Derfor udgør talesprogets forskelle en større udfordring end ortografiens ditto.

I en gennemgang af frekvenslister for norsk og svensk ses tillige, at de 100 mest frekvente svenske lemmaer, der er svært genkendelige eller ligefrem uigenkendelige for en dansker, samlet set ligger højere på frekvenslisterne end tilsvarende 100 svært genkendelige/ugenkendelige norske lemmaer (Brink 2021). Også for leksikon ses altså en større afstand mellem dansk og svensk, end mellem dansk og norsk.

Konsekvenser for nabosprogsundervisningen

Ovenstående resultater peger derfor på, at det fra et dansk perspektiv er en større udfordring at forstå svensk end norsk, idet den sproglige afstand er større. Det samme gælder fra et svensk perspektiv: Dansk udgør en større udfordring end norsk. Disse forhold må der tages højde for i tilrettelæggelsen af nabosprogsundervisning på både læreruddannelser og i grundskolen.

Undersøgelse af tilegnelsesstrategier

I interviewundersøgelsen Brink 2016 var formålet at undersøge, hvordan unges faktiske kommunikation i Norden foregik; unge, der i deres hverdag nabosprogskommunikerede, fordi de var bosat i et naboland.

Et af undersøgelsesområderne var, hvordan de unge havde tilegnet sig en funktionel forståelse af nabosproget, og hvor lang tid det havde taget. 11 ud af de i alt 31 informanter havde en umiddelbar forståelse af nabosproget, hvorimod de resterende i gennemsnit rapporterede, at det tog 2-3 måneder at tilegne sig en funktionel forståelse (islændinge og finner undtaget). I denne første periode var deres forståelse sårbar over for støjkilder og meget energikrævende. Deres forståelsesstrategier var at eksponere sig så meget som muligt for nabosprogets skrift og tale, samt i kommunikative situationer at gøre hyppigt brug af repair-strategier såsom at bede om gentagelse, omformulering og forståelsesafklaring.

Konsekvenser for nabosprogsundervisningen

Disse resultater peger på flere ting i relation til undervisning i nabosprog. For det første, at nabosprogsforståelse kan tilegnes relativt hurtigt og effektivt, sammenlignet med at skulle tilegne sig tilsvarende forståelsesniveauer i de andre fremmedsprog, der undervises i i grundskolen. For det andet, at en effektiv nabosprogsundervisning må give eleverne flest mulige anledninger til at blive eksponeret for både talt og skrevet nabosprog, og at den desuden må lade eleverne indgå i autentisk nabosprogskommunikation, så de kan opøve forståelsesstrategier. At sådanne autentiske møder er en frugtbar vej til at øge elevernes forståelse og kommunikative evner understøttes af observationsstudier i Steffensen 2016, hvor især brug af skriftlig chatkommunikation var effektiv og foruden oplevedes som en motiverende og meningsfuld undervisningsaktivitet af eleverne.

Når resultaterne fra Brink 2016 også viser, at den begyndende indlæringsfase opleves som svær og energikrævende af learnerne, og at forståelsen er meget sårbar, peger det for det tredje på, at nabosprogsforståelse i starten vil udgøre en høj udfordring for eleverne, hvilket også observeres i Steffensen 2016. For at tilrettelægge en undervisning, der rammer elevernes zone for nærmeste udvikling, må undervisningen derfor tillige give eleverne en høj grad af støtte fx ved at lægge en progression ind i tekstvalget, ved grundig stilladsering af forståelsen og ved at prioritere at undervise direkte i de sproglige træk og kommunikative strategier, der mest effektivt kan lette forståelsen. Dette må de pågældende læreruddannelser dermed have som mål at ruste de studerende til.

Viden om nabosprogsundervisning

Der er ikke udført større kontrollerede effektundersøgelser af specifikke interventioner i nabosprogsundervisningen, ej heller af, hvor stor en fremgang man kan forvente af et bestemt undervisningsforløbs længde eller intensitet. Principperne for nabosprogsundervisningens mål, indhold og arbejdsformer må derfor hvile på fagdidaktisk viden inden for bredere forskningsfelter, foruden selvfølgelig viden om sprogenes ligheder og forskelle.

Om nabosprogsundervisningens sproglige indhold

På grund af sprogenes tætte beslægtethed vil udbyttet af nabosprogsundervisning kunne øges ved at fokusere på de træk i nabosprogene, der udgør *systematiske forskelle*, herunder lyd- og grafemkorrespondenser, og de dele af leksikon, som hurtigst vil sikre en funktionel forståelse af nabosproget, dvs. højfrekvente lemmaer og morfemer, der ikke genkendes fra modersmålet. Disse sproglige træk sprogene imellem er beskrevet flere steder, fx i Brink 2021, Teleman 2008, Fjeldstad 2001, Cramer 1999, Fjeldstad & Hervold 1989, Norsk-Dansk/Dansk-Norsk Ordbog, Svensk-Dansk/Dansk-Svensk Ordbog, Politikens Øresundsordbog, Skandinavisk Ordbog.

Forskellige tilgange til nabosprogsundervisning

I Danmark har nabosprogsundervisningen været påvirket af dels en litterær tradition, hvor man har undervist i litteratur og andre æstetiske tekster skrevet på et nabosprog. Her har nabosproget været midlet til at opleve, analysere og fortolke æstetiske tekster, eventuelt med et yderligere mål om at give eleverne en skandinavisk/nordisk kulturforståelse gennem læsning af kulturbærende tekster. Dels har nabosprogsundervisningen været påvirket af en sprogvidenskabelig tradition, hvor genstandsfeltet har været nabosproget i sig selv (her står centralt at undervise i forskelle fra og ligheder med dansk), og hvor målet har været at tilegne sig læse- og i nogen grad også lytteforståelse af norsk og svensk sprog. Denne undervisning har haft fokus på sprogligt orienterede aktiviteter, der kendes fra fremmedsprogspædagogikken, herunder særligt kontrastive sprogstudier. En væsentlig forskel fra anden fremmedsprogundervisning er dog, at målet udelukkende har været at opnå en receptiv kompetence, hvorfor fremstilling af tekster på nabosprog ikke har været en del af undervisningen.

De to tilgange fører vidt forskellige krav til tekstvalg og arbejdsformer med sig, idet målet for undervisningen er forskelligt. Litteraturundervisning lægger op til at arbejde med tekster, der kan give eleverne fremmederfaringer gennem undersøgelse af teksternes over- og underbestemthed og den særlige måde, den kommer sprogligt/multimodalt til udtryk på. Sproget i de valgte tekster underlægger sig altså kravet om mulighed for æstetisk oplevelse og fortolkning.

Udfordringen ved en sådan tilgang er, at teksterne udtryksmæssigt kan være endog meget svært tilgængelige. Undervisningen må derfor bestræbe sig på at give nok støtte til forståelsesarbejdet af teksterne, hvilket kan imødekommes ved også at indlejre sproglige læringsmål, så der ikke kun undervises *med* nabosprog, men også *i* nabosprog.

I en sproglig tilgang til nabosprogsundervisningen vil teksterne omvendt være udvalgt ud fra kravet om, at den giver eleven et *comprehensible input* (i+1) (Krashen XXX; citeret i Ortega XXX) og indeholder sproglige indholdsdomæner, der kan være relevante for elevens tilegnelse af kommunikative nabosprogskompetencer. Det medfører, at teksterne ofte vil have karakter af didaktiske læremidler, idet de kan være skrevet til undervisningsbrug (traditionelt ofte med et *Landeskunde*-indhold) og dermed ikke er autentiske tekster, der indholdsmæssigt er vedkommende for eleven. Desuden vil teksterne som

regel være af teksttyperne brugs- og fagtekster, hvorimod teksterne i en litterær tilgang traditionelt altid har været semantiske læremidler i form af æstetiske tekster.

Udfordringen i en sproglig tilgang til nabosprogsundervisning er at etablere motivation og meningsfuldhed hos eleverne, idet teksterne ikke nødvendigvis er autentiske, og idet undervisningens genstand bliver tilegnelse af et sprog, som eleverne ikke nødvendigvis har nogen relation til eller kan se meningen i at skulle beskæftige sig med. Her må læreren være i stand til at vælge tekster, der også indholdsmæssigt er interessante og fagligt relevante for *hele* modersmålsfagets formål. Dette kan gøres ved at integrere nabosprogsundervisning i bredere forløb og emner, hvor det nabosproglige kun er én af målene med undervisningen, hvormed der ikke kun undervises i nabosprogets udtryksside, men også *med* nabosprog.

Nabosprogsundervisningen kan altså implementeres i forskellige danskfaglige diskurser, såsom kommunikationsdansk og identitetsdansk (Hansen 2012), og læreren må være i stand til at balancere og afgøre, hvornår nabosproget er genstand, og hvornår det er middel. Det må læreruddannelsernes nabosprogsundervisning ruste de studerende til, dvs. til at kunne integrere nabosprogsundervisning bredt ind i modersmålsfagets eksisterende kompetenceområder ved både at kunne undervise i og med nabosprog og tage højde for den iboende høje udfordring i, at norsk og svensk er nye sproglige udtryk, der afviger i forskellig grad fra dansk.

Opsummering af pointer:

- Den største afstand sprogene imellem er den mellem dansk og svensk. Hvor udfordringen er større for svenskere, end for danskere.
- Nabosprogskompetence kan opnås hurtigere end tilsvarende kompetence gennem eksponering for og undervisning i fremmedsprog.
- At forstå et nabosprog udgør en høj udfordring for den utrænede person, idet forståelsen er energikrævende, sårbar og mangelfuld.
- Nabosprogsundervisning må derfor give en tilsvarende lærerstøtte for tilegnelsen.
- Da sprogene er tæt beslægtede, kan man med fordel fokusere sprogundervisningen på de dele af sprogene, der udgør systematiske og højfrekvente forskelle.
- En undervisning *med* nabosprog, som ofte ses i en litterær tilgang, har den udfordring, at teksterne kan blive udtryksmæssigt for svære og arbejdet for ustillet i forhold til forståelsen af nabosproget, hvilket ikke vil give eleverne mestringserfaringer nok.
- En undervisning *i* nabosprog, som ofte ses i en sproglig tilgang til området, har den udfordring, at teksterne og målene for undervisningen kan blive for uvedkommende og snævre til at eleverne kan se et funktionelt formål og dermed mobilisere motivation.
- De to ovenstående problemstillinger kan med fordel være omdrejningspunkt for en nabosprogsundervisning på læreruddannelserne, så de studerende rustes til både at undervise med og i nabosprog, integreret i modersmålsfaget.

Litteratur

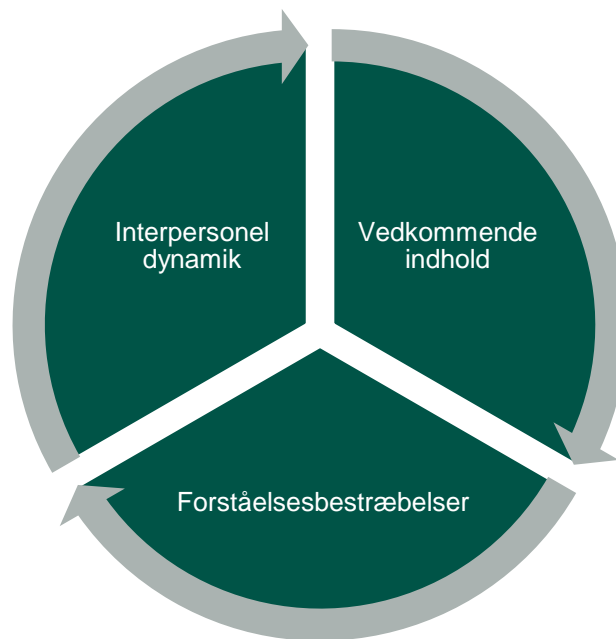
Beijering, K., Gooskens, C., & Heeringa, W. (2008). Predicting intelligibility and perceived linguistic distances by means of the Levenshtein algorithm. *Linguistics in the Netherlands 2008*, 13-24.

- Brink, E. T. (2016). Man skal bare kaste sig ud i det – en interviewundersøgelse af unge i Nordens nabosprogsforståelse i praksis. København: Nordisk Sprogkoordination.
- Brink, E. T. (2021). Undervisning i nabosprog. I Nielsen, B. & Lieberkind, J. *Dansk 4.-9. Indblik og overblik*. Hans Reitzels Forlag.
- Börestam Uhlmann, U. (1991). Språkmöten och mötespråk i Norden. *Sprog i Norden 1991*, 5-25.
- Börestam Uhlmann, U. (1994). *Skandinaver samtalar. Språkliga och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, norrmän och svenskar* (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 38.). Uppsala universitet.
- Cramer, J., & Larsen, E. V. (1999). *Dansk grammatik for svensktalende*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Dansk-Norsk/Norsk-Dansk Ordbog (2007). Gyldendals Miniordbøger.
- Dansk-Svensk/Svensk-Dansk Ordbog. (2004). Gyldendals Miniordbøger.
- Delsing, L.-O., & Åkesson, K. L. (2005). *Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska*. TemaNord.
- Fjeldstad, A. (2001). *Norsk for dansker* (3. reviderede oplag). Århus: Wessel og Huitfeldt.
- Fjeldstad, A., & Hervold, K. (1989). *Norsk for svensker*. Lund: Studentlitteratur.
- Frinsel, F., Kingma, A., Swarte, F., & Gooskens, C. (2015). Predicting the asymmetric intelligibility among spoken Danish and Swedish using conditional entropy. *Tijdschrift voor Scandinavistiek*, 34(2), 120-138.
- Gooskens, C., & van Bezooijen, R. (2013). Explaining Danish-Swedish asymmetric word intelligibility: An error analysis. I C. Gooskens & R. van Bezooijen (red.), *Phonetics in Europe: Perception and production* (s. 59-82). Frankfurt a.M.: Peter Lang.
- Gregersen, F. (2003). Factors Influencing the linguistic development in the Øresund region. *International Journal of Sociology of Language*, 159, 139-152.
- Hansen, J. J. (2012). Dansk som undervisningsfag. Dansk lærerforeningen.
- Haugen, E. (1953). Nordiske språkproblemer – en opinionsundersøkelse. *Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri*, 29, 225-249.
- Haugen, E. (1966). Semicommunication: The language gap in Scandinavia. *Sociological Inquiry*, 36(2), 280-297.
- Jørgensen, N., & Kärrlander, E. (2001). *Grannspråksförståelse i Öresundsregionen år 2000: gymnastisters hörförståelse* (Nordlund 22:2). Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet.
- Lund, J. (2015). Nordisk sprogforståelse. Hvor lykkes det i praksis, og hvor lykkes det ikke?. *Sprog i Norden 2015*, 97-106.
- Lundin, K., & Christensen, R. Z. (2001). *Grannspråksförståelse i Öresundsregionen år 2000: gymnastisters läsförståelse* (Nordlund 22:1). Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet.
- Maurud, Ø. (1976). *Nabospråksförståelse i Skandinavien. En undersøkelse om gjensidig forståelse av tale- og skriftspråk i Danmark, Norge og Sverige*. (Nordisk utredningsserie 13) Stockholm: Nordiska rådet.
- Moberg, A. J., & Gooskens, C. (2007). Konditionell entropi som mått på lingvistiskt avstånd mellan danska och svenska. 11. *Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, 101-110.
- Moberg, J., Gooskens, C., Nerbonne, J. & Vaillette, N. (2007). Conditional entropy measures intelligibility among related languages. I P. Dirix, I. Schuurman, V. Vandeghinste & F. Van Eynde (red.). *Computational Linguistics in the Netherlands 2006: Selected papers from the 17th CLIN meeting* (s. 51-66). Utrecht: LOT.
- Politikens Øresundsordbog (2000). Politikens Forlag.
- Schüppert, A. (2011). *Origin of asymmetry: Mutual intelligibility of spoken Danish and Swedish*. Ph.d.-afhandling, Rijksuniversiteit Groningen.
- Skandinavisk Ordbog (1994). Gyldendal.
- Steffensen, T. (2016). *Nabosprog i danskundervisningen: En undersøgelse af kommunikation og pædagogisk praksis i et netbaseret skoleprojekt* Ph.d.-afhandling, Forskerskolen i Livslang Læring. Roskilde Universitetscenter.
- Teleman, U. (2008). *Svenska för danskar*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.

Bilag 2. Notat. Undervisningsprincipper, der kan danne grundlag for udvikling af ny nabosprogsdidaktik i læreruddannelsen.

Grundskoleniveau

- **Mestring.** Modstand *i* stoffet bliver til modstand *mod* stoffet. Det er vigtigt at indtænke **progression** fra det simple til det komplekse og fra det lette til det svære i undervisningen. Herved understøttes en oplevelse af **mestring**. Set fra et dansk perspektiv er norsk mere tilgængeligt end svensk og læseforståelse mere tilgængeligt end lytteforståelse.
- **EksPLICIT vs. implicit undervisning.** Der er en tradition for **implicit** undervisning i nabosprog, dvs. at norsk og svensk integreres i den øvrige danskundervisning. **EksPLICIT** undervisning i form af italesættelse af formål og strategier, det lette og svære, brug af modellering og direkte instruktion tager højde for, hvor svært og fremmedartet mange elever reelt oplever mødet med nabosprog.
- **Strukturel vs. kommunikativ tilgang.** En række læremidler lægger op til kontrastiv undervisning i nabosprog med eksplicite begreber for især ortografiske og fonetiske ligheder og forskelle. Erfaringer og forskningsresultater peger på, at læreren med fordel kan lægge vægten på udvikling af elevernes kommunikative kompetence.
- **Mening.** Erfaring og empirisk viden peger på, at nabosprogsundervisning lykkes bedst, når den sproglige dimension integreres i andre meningssystemer. Erfaringer viser bl.a., at udveksling/mobilitet og sociale fællesskaber styrker interessen for nabosprog.
- **Form vs. indhold.** Et vedkommende og hverdagsnært indhold har også betydning for elevernes deltagelse i nabosprogsundervisning. Samtidig skal der tages hensyn til formen (det må ikke være for svært).
- **Multimodalitet.** Kobling af forskellige repræsentationsformer (lyd, skrift mv.) understøtter forståelsen og giver læreren mulighed for at integrere nabosprog med andet stof.
- **Stilladsering og forforståelse.** Empiriske resultater peger på, at lærere ofte forsømmer at arbejde med elevernes forforståelse, når de skal læse eller lytte til norsk/svensk. Som i al anden sprogundervisning er det vigtigt, at læreren arbejder med forforståelse og i det hele taget skaber et stillads om elevernes læring.
- **Reception vs. produktion.** I den traditionelle nabosprogsundervisning er der fokus på forståelse. Erfaring og empiriske studier peger på, at undervisningsaktiviteter, hvor eleverne skal være aktivt skabende (fx i chatkommunikation) styrker deltagelsen.
- **Nabosprog og -kultur som eksemplarisk indhold.** Der er mulighed for at anvende nabosprog som middel til at sætte fokus på centrale faglige pointer ift. sproglig variation, sproglig udvikling, sproghistorie, sprogpolitik, kulturforståelse mv.
- **Nordisk kanon.** I grundskolen og især ungdomsuddannelserne er der tradition for at se den danske litteratur- og filmhistorie i et nordisk perspektiv og se/læse uddrag af de mest indflydelsesrige værker (Henrik Ibsen, August Strindberg, Knut Hamsun, Ingvar Bergman, Astrid Lindgren, Thorbjørn Egner mv.)

Børn og unges bestræbelser på at forstå norsk og svensk drives frem af en meningsgivende ramme (Steffensen 2016)

Læreruddannelsen

Undervisningen på læreruddannelsen er reguleret af et såkaldt dobbeltdidaktisk greb: På den ene side skal undervisningen tilrettelægges, så de lærerstuderendes selv udvikler sprogforståelse og får positive erfaringer med nabosprog. På den anden side skal undervisningen tilrettelægges, så indhold og metoder på læreruddannelsen er eksemplariske ift. den studerendes udvikle af egen undervisningskompetence i nabosprog.

- **Mestring.** De lærerstuderende har i udgangspunktet forskellige sproglige ressourcer, men har helt overordnet nogle af de samme udfordringer med nabosprogsforståelse som grundskoleelever.
- **EksPLICIT undervisning.** Det er oplagt at lægge mere vægt på eksplicite undervisningsstrategier – herunder udvikling af metakognition og sproglige begreber – på læreruddannelsen.
- **Kommunikativ tilgang.** Den lærerstuderende skal primært undervises gennem kommunikative aktiviteter og lære, hvordan de rammesættes.
- **Mening.** Positive sociale erfaringer er også centrale på læreruddannelsen. Mobilitet er en oplagt mulighed.
- **Øvelse og træning.** Undervisningen skal tilrettelægges, så de studerende får mulighed for at øve sig og opbygge sproglige kompetence.

Bilag 3. Notat. Drejebog for nabosprogsundervisning i læreruddannelsen.

Drejebog for nabosprogsundervisning i læreruddannelsen

Formålet med pilotprojektet er, at de studerende afprøver strategier og anvender metoder, som giver dem kompetencer til at gennemføre nabosprogsundervisning i grundskolen og gymnasiets modersmålsfag. Det er målet at de studerende får erfaringer med at udvikle egen sprogforståelse i mødet med nabosprog, og at de får positive erfaringer med at møde, undersøge og tilegne sig viden om nabokultur, herunder nabolandets modersmålsundervisning. Disse erfaringer skal bidrage til, at de studerende udvikler viden om, hvordan nabosprogsundervisning kan forankres og integreres funktionelt og meningsfuldt i modersmålsfagets øvrige kontekst.

Oversigt. Pilotprojektet forløber med syv studieelementer fordelt over tre uger:

Uge	Studieelement	Indhold
44	I. Studiegruppearbejde	forforståelsesarbejde læse og lytte til nabosprog reflektere over nabosprogsdidaktik
45	II. Undervisning mandag den 8. november	opsamling på forforståelsesarbejde introduktion til pilotprojekt læseforståelse og ortografiske ligheder/forskelle lytteforståelse og fonologiske ligheder og forskelle kommunikationsstrategier oplæg om tekstarbejde og forberedelse af interview, videopræsentation og udtalearbejde oprette grupper á 2-3 studerende + oprette gruppepadlet
	III. Studiegruppearbejde efter undervisning	efterbearbejde undervisning vælge og bearbejde modersmålstekst; lægge tekst + opgaver på gruppepadlet senest den 10.11. kl. 12.00 bearbejde nabosprogstekst forberede interview; spørgsmål lægges på gruppepadlet senest den 12.11. kl. 12.00 udarbejde videopræsentation; lægges på gruppepadlet senest den 12.11. kl. 12.00 de ambassadørstuderende forbereder det oplæg, de skal formidle på besøgsinstitutionen i uge 46 (i stedet for at forberede interview og videopræsentation)
46	IV. Undervisning mandag den 15. november	<u>Nabosprogs møde:</u> dagsorden og præsentation interview tekstarbejde udtalearbejde opsamling og evaluering
	V. Studiegruppearbejde	efterbearbejde nabosprogmøde

		udarbejde skitse til undervisningsforløb i nabosprogsundervisning
47	VI. Undervisning mandag den 22. november	præsentere skitse til undervisningsforløb for holdet + kritisk respons afslutte, opsummere, evaluere pilotprojektet
	VII. Studiegruppearbejde	udarbejde video- og/eller screencast-præsentation til nabolandsstuderende + lægge på gruppepadlet og fællespadlet

I. Arbejde i studiegrupper i uge 44

Forforståelse, erfaringer, formål og kontekstualisering.

Mål: De studerende kan knytte emnet an til egne erfaringer og kan diskutere nabosprogsundervisningens

legitimitet. De studerende kan forklare, hvilken plads nabosprogsundervisningen har i modersmålsfaget,

og hvilke formelle og reelle grunde der er til, at der skal undervises i det.

De studerende arbejder i studiegruppen med deres forforståelse ud fra disse refleksionsspørgsmål:

- Hvilke erfaringer har du med Norge/Sverige/Danmark og det norske/svenske/danske sprog og kultur?
- Har du kommunikeret med svenskere/nordmænd/danskere, og hvordan forløb det? Talte I skandinavisk eller engelsk? Og hvordan var det at kommunikere med hinanden?
- Har du læst/lyttet til norsk/svensk/dansk, og hvis ja – gjorde du dig så nogen erfaringer med sprogenes forskelle?
- Hvilke forventninger har du til at skulle kommunikere med nordmænd/svenskere/danskere i dette forløb? Og hvad kunne du godt tænke dig at lære/blive bedre til de næste tre uger?

De studerende skal diskutere følgende udsagn. Er I enige eller uenige? Begrund:

- ”Jeg synes, at det er ligegyldigt at kunne forstå svensk/norsk/dansk – man kan jo bare tale sammen på engelsk”
- ”Skandinaverne *bør* kunne forstå hinanden – alt andet er synd og et tab af historie og kultur”
- ”Når jeg selv har svært ved at forstå norsk/svensk/dansk, synes jeg ikke, det giver mening, at jeg skal kunne undervise i det”
- ”Nabosprog er en naturlig del af modersmålsfaget, hvor eleverne kan lære en masse, som også kan bruges i andre sammenhænge af modersmålsfaget”.

De studerende skal nu læse side 397-401 i Brink 2021. Under læsningen noteres ud fra følgende spørgsmål:

- Hvorfor skal vi ifølge teksten undervise i nabosprog?
- Hvad kan undervisning i nabosprog gøre eleverne opmærksomme på ifølge teksten?

Efter læsningen skal de studerende gå tilbage til udsagnene ovenfor og diskutere dem igen – er der nogen af udsagnene, som I har ændret holdning til? Hvorfor?

Studiegruppen skal nu dels læse, dels se et kort afsnit/klip af en tekst på nabosproget, dels se en videosekvens med undervisning i nabosprog.

For de danske studerende, der skal mødes med norske studerende:

- Læsning af kort tekst på nabosproget: Hole, S. (2018). *Du og jeg*. Uddrag 2 af billedbog i Litteraturlisten.
- Se filmklip: Møt illustratør Stian Hole: <https://www.youtube.com/watch?v=uAFxleDoko8>

For de svenske studerende, der skal mødes med danske studerende:

- Læsning af kort tekst på nabosproget: Aakeson, Kim Fupz (1992): *De gale*. Side 1.
- Se filmklip: Kim Fupz Aakeson: Gode tips til kommende forfattere https://www.youtube.com/watch?v=f_GcUbv5ps8

For de danske studerende, der skal mødes med svenske studerende:

- Vi finder en tekst, der skal læses. Nils og Olle har nogle idéer.
- Vi finder et filmklip. Nils og Olle har nogle idéer.

Mens I ser/læser:

Noter: Hvilke ligheder er der mellem svensk/norsk/dansk. Hvilke forskelle?

Diskuter:

- Var det let eller svært at forstå? Hvad var let/svært?
- Hvilke dele forstod I ikke? Hvorfor?
Hjælperesurser:
- Norsk: <https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?ordbok= begge>
- Svensk: <https://sdo.dsl.dk/>
- Dansk: <https://ordnet.dk/ddo/forside>

Efterlæsning: Kig på oversigten over ortografiske forskelle på side 446 i Brink 2021 (uddrag 3 i Litteraturlisten).

- Har I selv noteret nogle af disse forskelle?
- Er der andre forskelle fra oversigten, som I kan finde i de tekster, I har læst på norsk/svensk?
- Forekommer nogle af disse forskelle særligt hyppigt, og som derfor er gode at kunne?

Læs s. 402-412 sammen i Brink 2021 (uddrag 4 i Litteraturlisten)

- Hvilke pointer fra det læste kan I se afspejlet i de øvelser, I lige har lavet i gruppen? Kan det læste kvalificere de iagttagelser og diskussioner I har haft i de foregående læse-/lytteøvelser?

II. Undervisning på holdet mandag den 8. november (uge 45)

Indhold:

- ortografiske og fonologiske forskelle på nabosproget (som er særligt vigtige at kende i forhold til egen nabosprogsforståelse)

- trafiklysmetode, lytteforståelse og kommunikationsstrategier (skal bruges i forbindelse med nabosprogs møde i uge 46)

1.1.1 1) Opsamling på studiearbejdet før undervisningen (i uge 44 eller 45):

- *Hvad blev I opmærksomme på, da I forberedte jer?*
- *Hvad lærte I af nye ting?*
- *Hvad blev I nysgerrige på?*
- *Hvad vil I gerne ville lære mere om?*

Underviseren introducerer pilotprojektets forløb og indhold (brug denne drejebog).

3) Fokus på læseforståelse og ortografiske forskelle

Der arbejdes med en kortere tekst på nabosproget. Norsk: Lønn, Øystein: *Mårfellen* (1987); Lieberkind, Joy (2019): *Når man kalder på døden*; Jansson, Tove: *Trollvinter* (1957). **Mål:** De studerende skal kunne anvende forståelsesstrategier og vurdere, hvordan disse kan bidrage til deres forståelse. De studerende kan diskutere og vurdere det didaktiske potentiale i øvelserne. Underviseren går forrest og modellerer en oplæsning på nabosprog (smager på sproget). Underviseren viser, at målet ikke er en fejlfri oplæsning, men at man undersøger og afprøver lyde og udtale på nabosproget.

- De studerende foretager (i grupper) korlæsning og ekkolæsning af teksten på nabosproget for at smage på sproget. Oplæsningen og oplevelsen evalueres.
- Fælles diskussion: Hvad kan denne performative strategi gøre for nabosprogsforståelsen?
- De studerende læser tekststykket med disse fire læseroller: 1) forudsig, 2) spørg, 3) afklar, 4) opsummer.
- Dernæst udleveres en version af teksten på modersmålet samt grønt, gult og rødt pap. Tekstens ord skal nu sorteres (trafiklysmetoden).
- De grønne ord undersøges: Hvor mange er der, og hvad siger det om teksten og om nabosproget?
- De gule ord undersøges: Hvilke systematiske forskelle kan gruppen finde? (med støtte i oversigten 436/446 i Brink 2021 hos de danske studerende).
- De røde ord undersøges: Hvilke af disse ord er *transparente*? Hvilke af disse ord kan gættes ud fra konteksten? Og hvad er det i konteksten, der gør, at man kan gætte ordet? (tænk højt). Hvilke af de røde ord kan man analysere ud fra orddele og dermed forstå? Og hvad er det i orddele, der gør, at man kan komme med et kvalificeret gæt? (tænk højt). Hvilke af de røde ord må slås op – og hvad betyder de? Didaktisk diskussion bagefter: Hvilke af de røde ord, som ikke kan gættes ud fra kontekst eller orddele, ville I som lærere give eleverne på en ordliste på forhånd, og hvilke ville I lade eleverne slå op i en ordbog selv? (tænk her i, hvor hyppigt ordet er i sproget, og hvor centralt ordet er for den samlede forståelse af teksten).
- Fælles opsamling og samtale:
- *Hvad opdager og lærer I (og eleverne i grundskolen) med denne øvelse?*
- *Hvor vigtigt er det, at læreren på forhånd har undersøgt teksten, som der skal arbejdes med? I forhold til sværhedsgrad og i forhold til, om der er gule og røde ord, som eleverne kan få noget ud af at undersøge?*
- *De to ordforståelsesstrategier udnytter konteksten og undersøger orddele, er de kun relevante for nabosprog? Hvordan kan de også være nyttige i forhold til læseforståelse på eget modersmål?*
- Vi gennemgår sproglige iagttagelser ud fra teksterne (dvs. at det stiller krav til teksterne om, at de har nogle af disse træk ud over bogstavkorrespondenserne, som der arbejdes med i

trafiklysmetoden). I dansk kontekst kunne det være: dobbeltkonsonant i enkeltstavelsesord, dobbelt bestemthed, anderledes pronominer, norsk femininum, norsk efterstillet possessivt pronomen, at udtrykke ejerskabsforhold på norsk, verbalpartiklers placering.

4) Fokus på lytteforståelse og på fonologiske forskelle

Mål: De studerende skal kunne anvende lyttestrategier og vurdere, hvordan disse kan bidrage til deres forståelse. De studerende kan diskutere og vurdere det didaktiske potentiale i øvelserne.

- De studerende ser en filmbid, *Eagles* (sv.) DR først uden, dernæst med undertekster på originalsprog.
- Diskussion: Hvordan støtter underteksterne forståelsen?
- De studerende udfører en dictogloss med en nabosprogstekst (oplagt en fra enten *Jeg heter det jag hedder* eller *100Nord*). Vi diskuterer dictogloss' didaktiske potentiale (gentaget lytning, samarbejde, lytteformål på forhånd osv.)
- De studerende bliver præsenteret for vigtige lydlige forskelle på nabosproget (her må underviseren have valgt nogle ud på forhånd. For norsk og svensk: palatalisering før fortungevokal eller <j>, udvalgte vokalers udtale (vokalernes lydforskydning). Vi smager på disse forskelle, og de studerende skal lytte til ord med disse forskelle og gætte, hvad ordet betyder (dvs. at underviseren må have fundet ord, hvor denne udtaleforskel er – næsten – den eneste forskel i ordene, fx *skägg* vs. *skæg*, *stjärna* vs. *stjerne*, *kjøre* vs. *køre*).
- Vi lytter til en lyttetekst mere, hvor de studerende skal skygge forskellige udtaleforskelle.

5) Fokus på kommunikationsstrategier

Mål: De studerende skal have viden om og kunne anvende kommunikationsstrategier, som er nyttige i nabosprogskommunikation. De studerende skal stifte bekendtskab til øvelser, der kan træne disse. Hvad kan man selv gøre for at samtalepartneren lettere kan forstå dig? Med udgangspunkt i s. 407-409 i Brink 2021.

- Underviseren gennemgår/beskriver konkret de generelle kommunikationsstrategier, der er relevante og funktionelle. De studerende skal forestille sig hvilke dele af dansk/svensk/norsk sprog, der er særligt udfordrende for nabolændinge, og hvad man kan gøre for at styrke kommunikationen.

Hvad kan du gøre for at løse forståelsesproblemer? Med udgangspunkt i s. 409-410 i Brink 2021.

- De studerende udformer konkrete sætninger, som kan bruges til at eksekvere en repairstrategi ud fra punkterne på side 410.

Diskussion:

- Hvordan kan vi huske os selv på at anvende disse i næste uge til nabosprogs mødet? Skal vi lave et huskeark – og hvordan skal det se ud? Hvem skal have rollen som metasprogsansvarlig til nabosprogs mødet – og hvad er denne persons opgave?
- Hvilke kompetencer fra det brede modersmålsfag arbejdes der med i disse øvelser? Dvs. hvad kan eleverne lære af disse øvelser, som ikke kun har med nabosprog at gøre?

6) Underviseren gennemgår studiearbejdet i uge 45

7) Der oprettes et lige antal grupper á to-tre studerende

Underviseren sender en liste over grupperne med de studerendes navne og mailadresser til nabolandskollegaen. Grupperne inddeles i dobbeltgrupper. Dobbeltgrupperne opretter kontakt via mail og/eller Zoom. Torben opretter fælles gruppepadlet for København/Stockholm, og Eva opretter fællespadlet for København/Oslo.

III. Studiegruppearbejde i uge 45: efterbearbejdning af undervisning og forberedelse til nabosprogsmøde

1) Valg af æstetisk tekst og lærerfaglige opgaver til nabolandsgruppen

a) Studiegruppen vælger en kort, æstetisk på eget modersmål: fx digt, novelle, romanuddrag, kortfilm eller musikvideo med tanke på, hvordan teksten kan indgå i nabolandets nabosprogsundervisning. Der udarbejdes korte, overskuelige analyse- og refleksionsopgaver for nabolandsgruppen. Tekst + opgaver lægges på den fælles gruppepadlet senest onsdag den 10.11. kl. 23.00.

b) Onsdag den 10.11. kl. 23.00 modtager studiegruppen en nabosprogstekst fra deres makkergruppe fra Norge/Sverige/Danmark på den fælles gruppepadlet. De studerende undersøger og analyserer teksten (ved hjælp af de vedlagte opgaver) og formulerer begrundede besvarelser på opgaverne. Målet med arbejdet er, at de studerende får øvelse i at læse nabosprogstekst med forståelse samt udvikler fagdidaktisk færdighed i at forholde sig kritisk reflekterende til tekster på nabosproget, der egner sig til nabosprogsundervisning.

2) Forberedelse af interview

Studiegruppen udarbejder en interviewguide til et relativt uformelt interview på ca. 10 minutter, som skal gennemføres på det kommende nabosprogsmøde. Spørgsmålene *kan* være omkring det aktuelle tekstarbejde, *kan* tage udgangspunkt i videopræsentationen, *kan* rette sig mod forfatteren, teksten eller genren, *kan* handle om den nordiske dimension, i så fald *kan* der spørges:

Hvad hedder de nordiske lande og de største regioner, og hvordan udfolder de sig geografisk?

Hvad ved du om de øvrige nordiske landes nuværende politiske og kulturelle forhold?

Hvilke personlige erfaringer har du med det?

Hvad er din egen holdning til det at undersøge nordiske sprog- og samfundsforhold, og hvad er dine lærerfaglige holdninger i den forbindelse?

Hvilken viden har du om nordiske traditioner fra 1900-tallet og frem til i dag?

Hvilke nordiske sprog tales, og hvor er de samfundsbærende?

Hvad ved I om samisk, finsk, islandsk, færøsk og grønlandsk sprog og kultur? Giv eksempler på sproglige ord og udtryk på nogle af sprogene.

Indkreds og formuler mindst 5 store eller mindre udfordringer, som nabosprogsundervisningen især skal tage højde for.

Er det overhovedet nødvendigt med nabosprogsundervisning?

De studerende skal kende det andet makkerpars spørgsmål inden selve interviewet på nabosprogsmødet. Derfor lægges spørgsmålene på den fælles gruppepadlet senest fredag den 12. november klokken 12.00. Målet med interviewet er, at de studerende får øvelse i at gennemføre mundtlig nabosprogskommunikation med forståelse. Formålet er, at de studerende får øvelse i at sætte sig i naboens sted og dermed skal vælge sproglige strategier med omhu, samtidig med at de skal lytte til nabosprog med forståelse. I den forbindelse er det også et mål, at de studerende udvikler færdigheder i at håndtere forståelsesvanskeligheder i nabosprogssamtale.

3) Udarbejde videopræsentation til nabolandsstuderende

Studiegruppen udarbejder en videopræsentation af sig selv (4-6 minutter), som lægges på den fælles gruppepadlet senest fredag den 12. november klokken 12.00. De studerende præsenterer sig med lærerfaglige informationer, som fx: Hvorfor har du valgt at være lærer i modersmålsfaget? Hvordan er det at være lærerstuderende? Hvad er særligt vigtigt med læreruddannelse og grundskole? De *kan* også fortælle lidt om dem selv i forhold til fx deres fritidsinteresser, arbejdsliv eller personlige nordiske

oplevelser. Formålet med videopræsentationen er, ligesom ved interviewet og det æstetiske tekstarbejde, at fungere som stillads for nabosprogs mødet. Ved at se det andet makkerpars videopræsentation får de studerende gode muligheder for at forberede sig på nabosprogs mødet, både i forhold til hvilke personer, de skal møde, men også i forhold til de samtalerunder, der skal gennemføres under mødet. De får også mulighed for at sætte perspektiv på deres egen viden og holdninger knyttet til deres eget uddannelsesforløb, grundskolen og dennes opgave. Målet er, at de nabolandsstuderende får øvelse i at lytte til nabosprog med forståelse. Videopræsentationen kan gennemspilles og lyttes til flere gange, blandt andet med analytisk og systematisk fokus på prosodi. Det er også målet, at de studerende får eksemplarisk indsigt i de muligheder og udfordringer, der knytter sig til det asynkrone digitale tekstarbejde i nabosprogsundervisning.

4) De ambassadørstuderendes arbejde

I stedet for ovenstående opgaver (interview, videopræsentation, tekstarbejde) forbereder de ambassadørstuderende det oplæg, de skal formidle på besøgsinstitutionen i uge 46. Det skal vare ca. 20 minutter og indeholde:

- Præsentation af jer selv og jeres uddannelsesinstitution
- Hvorfor har I valgt læreruddannelsen, og har I nogle særlige faglige interesserer?
- Gruppen har valgt en faglig tekst, som I præsenterer i fællesskab. Hvorfor er denne tekst interessant? Hvordan er den egnet i forhold til undervisningen i grundskolen? Beskriv nogle undervisningsaktiviteter med denne tekst.
- Formuler jeres tanker om nabosprog og nabosprogsundervisning. Hvorfor er I ambassadørstuderende, og hvad vil I gerne have ud af opholdet

Oversigt over studieopgaver i uge 45; efter undervisning og før nabosprogs møde:

Aktivitet	Materiale og indhold	Mål	Evalueringskriterier
Grupperne vælger tekst og udarbejder lærerfaglig analyse-/refleksionsopgave + sender materialerne til nabolandsstuderende	gruppetadlet (= to makkerpar), mail, kort æstetisk tekst på eget sprog + opgaver	<ul style="list-style-type: none"> ■ udvikle lærerfaglig færdighed i at vælge relevante tekster, bearbejde dem didaktisk og formulere tekstarbejde hertil 	Viden om undervisningsmetoder i forbindelse med nabosprogsundervisning Færdigheder i at planlægge nabosprogsundervisning
Grupperne udarbejder videopræsentation + sender den til nabolandsstuderende	Mailadresser, video, fællespadlet, gruppepadlet	<ul style="list-style-type: none"> • erfaring med at lytte til nabosprog med forståelse • eksemplarisk indsigt i videopræsentation forstået som multimodalt tekstarbejde ifm. nabosprogsundervisning 	Færdigheder i at forstå mundtligt nabosprog Viden om asynkront, virtuelt tekstarbejde i forbindelse med nabosprogs møde
Grupperne forbereder og gennemfører interview + sender interviewspørgsmålene til nabolandsstuderende	dobbeltgruppetadlet, mail interviewguide spørgsmål til tekstarbejde overvejelser over samtalestrategier og metasprog	<ul style="list-style-type: none"> • erfaring med mundtlig nabosprogs kommunikation • øvelse i at sætte sig i naboens sted • færdigheder i at håndtere forståelsesvanskeligheder 	Færdigheder i at forstå mundtlig nabosprogs kommunikation Viden om pragmatiske strategier i forbindelse med nabosprogs kommunikation

Grupperne modtager og undersøger nabosprogstekst + udarbejder lærerfaglige forslag til tekstarbejde i modersmålsfaget	dobbeltgruppepadlet, mail	<ul style="list-style-type: none"> erfaring med at læse nabosprogstekst med forståelse udvikle fagdidaktisk viden om nabosprogsteksters egnethed i nabosprogsundervisning 	<p>Færdigheder i at læse nabosprog</p> <p>Viden om begrundelser for tekstvalg i forbindelse med nabosprogsundervisning</p>
Underviserne udarbejder sammen med deres hold en fælles dagsorden for nabosprogsmødet	fællespadlet Zoom + link til rum	<ul style="list-style-type: none"> erfaring med at planlægge, gennemføre og evaluere virtuelle nabosprogsmøder viden om deltagelses- og kommunikationsmuligheder i forbindelse med virtuelle nabosprogsmøder 	<p>Viden om målene med virtuelle nabosprogsmøder, deres indhold og struktur</p> <p>Færdigheder i at vurdere virtuelle nabosprogsmøders læringspotentiale</p>

IV. Undervisning med nabosprogsmøde mandag den 15. november (uge 46)

Formålet med nabosprogsmødet er, at de studerende får lejlighed til at øve sig i at lytte til nabosprog med forståelse, og at de får mulighed for at gennemføre og evaluere nabosprogskommunikation i autentiske sprogbrugssituationer, som de har forberedt sig på. På baggrund af de samlede erfaringer med nabosprogsmødet kan de studerende få eksemplarisk adgang til at få øje på de forskellige muligheder og udfordringer, der knytter sig til planlægning, gennemførelse og evaluering af nabosprogsmøder i grundskolen og i gymnasiet. I denne sammenhæng er der tale om både asynkron og synkron nabosprogskommunikation, fordi de studerende kommunikerer med hinanden før og under og muligvis efter mødet. Hermed får de studerende mange forskellige erfaringer med nabosprogskommunikation, hvor de skal læse, lytte, se og performe mundtligt på nabosproget, ligesom de får erfaring i at forholde sig analyserende og vurderende til nabosprogsmøde i almindelighed og nabosprogskommunikation i særdeleshed.

1) Inden nabosprogsmødet

Underviser og studerende gennemgår sammen ansvarsfordeling og deltagerroller på mødet. Underviserne faciliterer mødet, men ude i breakout-rooms skal de studerende være moderator, notetager, tidsansvarlig mm. De studerende kan skiftes til at tage rollerne. Alle deltagere skal forstå formålet med mødet samt formålene med de enkelte dele af mødet. Alle skal have overblik over, hvordan tidsrammen og programmet gennemføres.

2) Selve nabosprogsmødet. Oversigt:

Tid min.	Aktivitet	Moderator	Notetager	Tidsansvarlig / chatansvarlig	Metasprogs-ansvarlig	Leksikalsk ansvarlig	Ambassadør-studerende
5	velkommen til alle	Underviserne					
2 x 15 = 30	1) gennemførelse af interview	1 studerende	1 studerende	1 studerende	1 studerende	1 studerende	Observerer samtale (indhold, struktur, strategi) ud fra

							observationskabelon
5	fælles mellemevaluering i gruppen	1 studerende	1 studerende	1 studerende	1 studerende	1 studerende	Observerer samtale (indhold, struktur, strategi) ud fra observationskabelon
5	Pause						
2 x 15 = 40	2) gensidigt tekstarbejde	1 studerende	1 studerende	1 studerende	1 studerende	1 studerende	Observerer samtale (indhold, struktur, strategi) ud fra observationskabelon
15	Pause						
2 x 10 = 20	3) udtale på nabosprog	1 studerende	1 studerende	1 studerende	1 studerende	1 studerende	supplerende, bekræftende
10	de to grupper opsummerer og evaluerer dagens arbejde	1 studerende	1 studerende	1 studerende	1 studerende	1 studerende	supplerende, bekræftende
15	fælles opsummering og afslutning med input fra alle.	Underviser					
I alt 145							

Kommentarer til nabosprogsmødets programpunkter:

a) velkomst, præsentation og klarlæggelse af digitale rammer

Underviserne byder velkommen og skitserer programmet. De studerende har linket til gruppernes fælles padlet klar. Der optages 2 zoommøder i Stockholm, 2 zoommøder i Oslo og 2 zoommøder i København (i alt 6 zoommøder). Formålet er at kunne evaluere udtale på nabosproget og det fælles samarbejde i nabosprogskommunikationen.

b) gennemførelse af interview

Interviewet skal fungere som stillads (*icebreaker*) for samtalen om gruppernes tekstarbejde. Interviewguiden skal suppleres med overvejelser over, hvordan interviewet pragmatisk kan

gennemføres med de strategier og det metasprog, der kan støtte samtalen, når den forløber uproblematisk, og når der opstår forståelsesvanskeligheder.

c) gensidigt tekstarbejde

De to grupper skiftes til at præsentere deres tekstarbejde. Præsentationen skal forløbe, så det er let for de nabolandsstuderende at forstå, og at de nabolandsstuderende, der har udformet opgaven, kan genkende arbejdsopgaverne og kan følge med i, hvordan de andre studerende har løst opgaven. Når de studerende lytter til nabolandsmakkernes opgaveløsning, *kan* de stille undersøgende og uddybende spørgsmål, eventuelt i forlængelse af deres interviewguide. Begge parter tager ansvar for, at samtalen forløber ved hjælp af metasprog om samtalsforløb og mål. De to centrale mål med denne udveksling er, at de studerende får –

- erfaring med at gennemføre lærerfaglig nabosprogs kommunikation i et nabosprogsdidaktisk fællesskab
- får af- og/eller bekræftet deres hypoteser om tekstens egnethed (læseværdi og læsbarhed) og får mulighed for at undersøge teksterne i deres sproglig, kultur- og litteraturhistoriske kontekst i de to modersmålsfag.

d) udtale på nabosprog

De studerende præsenterer udtalearbejdet fra uge 45. Nabolandsgruppen lytter opmærksomt, bekræfter og/eller korrigerer udtalen, forklarer og støtter de nabolandsstuderende i at lære udtaleforhold. Der skal være mulighed for at udvikle leksikalsk forståelse på nabosproget.

e) fælles opsummering og afslutning

Mod slutningen af mødet indkalder mødelederen alle deltagere. Her gives der mulighed for, at deltagerne kan formulere deres umiddelbare oplevelse af mødet. Mødelederne leder desuden en fælles samtale (15 min.), hvor deltagerne får lejlighed til at formulere deres besvarelser af de ovenstående spørgsmål. Her skal der også gives plads til, at de studerende byder ind med de spørgsmål, de selv har formuleret. Mod slutningen af samtalen opsummeres kort mødets dele (interview, tekstarbejde, udtalearbejde) og hvor deltagerne kan gemme tilgangen til mødets padlets.

3) efter nabosprogs mødet

Umiddelbart efter nabosprogs mødet foretager hele holdet i fællesskab en mundtlig evaluering af hver del af mødet (30 min.). Evalueringen foretages med de nedenstående spørgsmål, og to studerende tager referat. Evalueringen har fokus på, hvordan mødet forløb, hvad de studerende fik ud af mødet, og hvordan det lykkedes dem at opretholde et samarbejde omkring indhold, struktur og selve gennemførelsen:

Hvad lykkedes? Hvad overraskede dem? Hvad vidste de ikke, at de vidste? Hvad vidste de ikke, at de kunne? Hvad har de fået ud af mødet?

De studerende skal også formidle, hvilke samarbejdsvanskeligheder der opstod:

Hvilken art havde vanskelighederne? Hvad gjorde de for at løse dem? Var der noget, der ikke kunne løses? Hvad kan man gøre for at løse dem?

Formålet med samtalen er, at de studerende konkret formulerer, hvad de ved nu, og hvad de kan/skal anvende for at udvikle lærerfaglig forståelse af nabosprogsundervisningens *hvad, hvorfor og hvordan* set i relation til modersmålsundervisningen.

Ambassadørernes rolle under nabosprogs mødet

De deltager i nabosprogs mødet med konkrete opgaver, som fx det at være *levende læremiddel* og fungerer som assistenter i forbindelse med gennemførelsen af nabosprogs mødet. Endvidere aftaler de og kommunikerer med værtsinstitutionen om planlægning og gennemførelse af praktikbesøg på praktikskole, og de aftaler og kommunikerer med værtsinstitutionen om planlægning af og deltagelse i anden undervisning på uddannelsen i løbet af ugen.

V. Studiegruppearbejde efter undervisningen mandag den 15. november (uge 46)

1) Evaluering af nabosprogsundervisningen i pilotprojektet

Evalueringen af aktiviteterne i uge 45 og uge 46 gennemføres med survey.

2) Planlægning af undervisningsforløb

På baggrund af læremiddelanalyserne udarbejder studiegrupperne *skitser* til undervisningsforløb i nabosprogsundervisning. Undervisningsforløbene skal kunne omsættes i en konkret, funktionel sammenhæng. Undervisningsforløbet kunne fx foregå i de studerendes praktik, i forbindelse med eksamensspørgsmål, dele af rapporter eller andre opgaver. Skitserne til undervisningsforløbene skal følge denne matrix:

Aktivitet	Materiale og indhold	Mål	Evalueringsskriterier
...	...	■ ...	...
...	...	...	...
...	...	■ ...	...

3) De ambassadørstuderende

De ambassadørstuderende følger det program, der knytter sig til deres ambassadørbesøg og planlægger derfor *ikke* undervisningsforløb.

VI. Undervisning på holdet mandag den 22. november (uge 47)

1) Færdiggørelse, videndeling og evaluering af undervisningsforløb

Skitserne til læremidlerne præsenteres mundtligt for de andre studerende på holdet. Deltagerne formulerer kritisk-konstruktiv respons.

2) Afsluttende, mundtlig evalueringssamtale om projektet

Her opsamles alle tre projektuger i en afsluttende samtale om hele projektet ud fra formålet.

3) De ambassadørstuderende

De ambassadørstuderende holder oplæg for deres medstuderende om deres besøg, og –

- præsenterer eksempler på nabosprogsforståelse fra deres ambassadørophold
- fortæller du om de iagttagelser og erfaringer, du gjorde dig under besøget
- formidler, hvad opholdet har betydet for dem.

VII. Studiegruppearbejde efter undervisningen (uge 47)

Studiegrupperne udarbejder en video- eller screencast-præsentation af deres skitser til undervisningsforløb. Skitserne lægges både på den fælles gruppepadlet og den fællespadlet, som alle studiegrupper har adgang. Efter undervisningen skal projektets resultater og materialer (evalueringer, links til padlets, maillister, studieplan, litteraturliste mm.) kunne tilgås, så de studerende kan vende tilbage og anvende dem i forbindelse med deres videre studie.

- De ambassadørstuderende skriver en kort evaluering af hele forløbet: 1) Hvad vil det sige at være nabosprogsambassadør? 2) Hvad har du lært om nabosprogsdidaktik? 3) På hvilken måde har forløbet givet dig viden om nabosprogsforståelse og nabosprogsundervisning i forhold til din uddannelse og fremtidige profession? De sender evalueringen til kontaktpersonen på hjeminstitutionen.

Litteraturliste til studieplan:

Uge 44 og 45: Litteratur der skal læses:

Uddrag af: Brink, Eva Theilgaard (2021): *Undervisning i nabosprog*. København: Hans Reitzel.

Uge 45: Litteratur der læses før nabosprogsmøde (i uge 46)

Korte æstetiske tekster (de selvvalgte + de modtagne), dvs. romanuddrag, novelle eller digt

Undervejs i hele forløbet:

Skandinavisk ordbog (Gyldendal)

Tekstbank med korte æstetiske tekster og korte fagtekster (eksemplariske)

Svensk, norsk og dansk børnelitteratur, fagtekster, hjemmesider mm.